

Redaktor a vydavatel Antonín Fröhlich, Dolní Újezd u Lipníka n. Beč.
Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově.

»Záhorská kronika« vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka n. B. — Předplatné ročně 12 K (poštou), po 1. lednu doplatné 14 K. Předplatné pro žactvo se nezměnilo (10 K) a na každých 10 výtisků jeden zdarma. — Redaktor a vydavatel Antonín Fröhlich, Dolní Újezd u Lipníka n. B. — Odběratelem se stává, kdo nevrátí 1. číslo. — Novinová sazba povolena řed. pošt. a tel. v Brně č. 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925. — Podací pošt. úřad: Dolní Újezd u Lipníka n. B.

Obsah 2. čísla: Dr. Bedřich Slavík: Dílo Františka Táborského. — Dr. Bohuš Vybíral: Gallašova péče o mladé hranické adepty umění. — Dr. A. Turek: Popis panství dřevohostického z roku 1623. — Dr. Miloš Záleský: Zajíc s přerostlými zuby. — Rich. Konečný: Povinnosti púhončích. — Jar. Kocián: Záhorská kuchyně před sto lety. — Dr. Jar. Kantor: Z minulosti soběchlebského kostela. — Dr. Miloš Záleský: Křepelčí domek. — Ant. Fröhlich: Neznámý urbár panství helfenštejnského ze 16. století. (Dokončení.) — *Pověsti našeho kraje*: Půlnoční strašidlo. — *Za živa v nebi*. — Smrt. — Tři sta let v nebi. — Strašidlo. — *Drobné zprávy*: Ordinace kněží pod obojí v Pobečví v letech 1614. — Piaristé z Lipníka do Litomyšle. — Vidlák Tomáš. — Jakub Kadrman z Kelče.

Redakci došlo:

Bohuš Vybíral: *Přispěvky k poznání života a práce Josefa Heřmana Agapita Gallaše*. I. V tichém ústraní. Gallašův deník z roku 1788. Nákladem Záhorské kroniky v Dolním Újezdě u Lipníka n. B. — Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově.

František Pišl: *Paměti obce Plotišt nad Lab.* Nákladem obce Plotišt nad Lab. Tiskem Františka Ottmara v Holicích. 1938. Str. 419.

Dokladem neobyčejné kronikářské pile jsou »Paměti obce Plotišt nad Lab.« u Hradce Králové, jichž autorem jest spoluzakladatel a nynější jednatel »Vlastivědné společnosti« v Hradci Králové, plotišťský kronikář a tamní učitel, František Pišl.

Dílo je rozděleno na dvě velké části: na výklad doby předhistorické, ve kterém autor popisuje hlavně archeologické nálezy, a na výklad vlastních dějin obce. V této části autor vykládá kronikářským způsobem děje obce, v úzké souvislosti s dějinami okolí a se zřetelem na nejdůležitější historické události celé země. Chronologicky jsou popisovány nejen události politické, nýbrž také dějiny hospodářské a dějiny kultury, a jsou líčeny všechny historické skutečnosti, které mohou zajímat obyvatel obce (poměr k vrchnosti, obraz roboty a pod.).

Doplňkem Pamětí jest přehled učitelů místních škol, seznam duchovních obce a velmi podrobný seznam držitelů gruntů.

Závěr knihy tvoří přehled použitých pramenů a rejstřík. Text jest doplněn vhodnými kresbami a fotografickými obrázky. Dr. Rud. Kalhous.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

Vychází čtvrtletně v Dolním Újezdě u Lipníka nad Bečvou.

Ročník XXIII.

Prosinec 1940.

Číslo 2.

Dr. Bedřich Slavík, Praha:

Dílo Františka Táborského.

Básnické prvotiny Františka Táborského jsou uloženy v psaných časopisech olomouckého gymnasia, především Háji a v moravských beletristických listech i almanaších moravské omladiny v Praze. Jako na jiné spolužáky, pozdější básníky a beletristy, Fr. S. Procházku, Fr. Červínka, Al. Hlavínku, J. Vyhliďala, působil na studenta z jazykového i národopisného rozhraní valašsko-hanáckého profesor dějepisu Jan Havelka i ředitel ústavu Jan Ev. Kosina. Ze vzpomínek uvedených autorů i z pamětí O. Příkrylových i J. Klvaňových a z některých feuilletonů Táborského v olomouckém Našinci všestranně vystupuje nabádavé a obsažné vzdělávání ve školních hodinách, na výletech i při osvětové studentské práci o prázdninách, v třídních literárních kroužcích i při návštěvě divadel a knihkupectví. Kroužek nadšených adeptů poesie vedl kriticky a velkoryse Hynek Babička, jehož památce připsal Táborský svou knižní prvotinu z roku 1884 »Básně« a na kterého ještě po letech vzpomínal při vydání ukázek z Babičkova cestopisu a deníku po Slovensku v ročenkách Radhoště. Zásluhou tohoto kroužku i vlivem okruhu kolem redakce Našince, který v radostném přátelství nejrůznějších generací a společenských vrstev sdružovala paní Černochová, uvědomoval se Táborský národně i stavovskými, kmenově i osvětově, literárně i překladatelsky. Sám nenapsal pamětí, ale podrobně mně vyprávěl o těchto učednických letech a vždy vděčně a s láskou vzpomínal na gymnasijská léta, jež budovala jeho povahu a v náznaků utvářela profil příštího básníka.

Roku 1884 vydal mu Ferdinand Schulz v Salonní bibliotéce sbírku »Básně«, jež obsáhla verše z let 1876—1883. Kniha má promyšlenou citovou i myšlenkovou stavbu. Vyrůstá z důvěrného prožitku domova, z náboženské tradice a z milostného okouzlení a od těchto rodových i kmenových a soukromých zážitků postupuje k společenské problematice, k otázce sociální i výchovné, národní i výhradně umělecké. Šíře námětů i tvaru si vyžádala různé zpracování téže látky, takže úvahu i vzpomínku vystřídává popis i symbol, elegii humor a umělecky nejzdařilejší píseň zejména v Dojmech z Podtatranska. Mnohé z veršů mají dobový ráz v náladovosti, romantickém osvětlení citu a přírody, v sociálním zaujetí, jež řeší náboženským i pouze výtvarným

dojmem, ale k pochopitelné poplatnosti mladistvého básníka přistupuje osobitě samostatná nota krajinné a krajové lyriky, ušlechtilé citové a citlivé moravanství.

V spanilé knize národopisného poučení a lidového umění na Valašsku, v průkopnické monografii valašské dědiny Rusavy, i v poutavých životopisně uměleckých studiích o Ad. Kašparovi a H. Schwaigroví, kteří oba byli úzce spjati s básnickým rodným krajem, upozornil Táborský na umělecké vnímání valašského lidu i na nepřehledné bohatství jeho písní. Až do posledních chvil svého života nepřestával v »Našem Valašsku«, revui, kterou založil a jejímž byl hlavním redaktorem, burcovat i kriticky objevovat i hodnotit rázovitost rodného kraje; básník a kritik, překladatel i sběratel evropského rozhledu a styků byl vzorným regionalistou, přinášeje nezištnou a obětavou službu celku k zvýšení jeho kulturní i sociální, národní i hospodářské úrovně. A tento rys výchovný i objevný, budovatelský i hodnotící má již jeho raná poesie, vznikající pod dojmy hostýnskými. Na hoře, drahé všem Moravanům, Táborský ministroval ještě Fr. Sušilovi, a do lesů na jejích svazích se uchyloval po celý život, aby se tu v družné, přátelské bohémě radoval z úspěchů domácího umění, nebo v přemýšlivé samotě uvažoval o jeho problémech, nebo rozvíjel koncepty vlastních prací. Hostýn se mu stával symbolem rodného kraje, k jeho útěše i posile napsal verše náboženské jistoty a oddané pokory, vroucí citovosti a sebevědomé mužnosti. V těchto básních a v jiskřivých i barvitých písních ze slovenské cesty je umělecký i průkopnický význam Táborského prvotiny i náznak obou nejzávažnějších inspiračních zdrojů jeho lyriky.

Nezmýlil se J. Ev. Kosina, když vítal v Časopise Matice moravské Fr. Hostivíta, tehdejší pseudonym Táborského, jako opravdového básníka Moravy, a sbírka měla vřelý úspěch v Praze i na Moravě. Věnována Babičkoví a nedocenenému realistickému obrázkáři Josefu Večeřovi, učila novému pohledu na rodný kraj i Slovensko a umělecky nejpůsobivěji promlouvala forma lidové písně. Ve vstupní Audienci je ve zkratce celá básníková poetika: zdravá pohoda smyslů vládne nad slovem, jehož tvar vybrušuje podle niterné představy. Vrstevník Jana Herbena, Fr. Bílého i J. Kabelíka žádá jako oni od umění službu i výchovu, radost i sílu, slavnost domovských zvonů i bujaré veselí, charakter a odpovědnost tvůrce. Tento postup životodárného umění si ověřoval jako literární i výtvarný kritik, jako organisátor i překladatel Lermontova i Puškina, jako vykladač Grotgerův i syntetik Ruského umění, jako ctitel Smetanův a neúnavný sběratel dokladů o duchovní kultuře národa. Věrný druh básníků i malířů, vyznavač realismu, byl z nejrázovitějších Moravanů, obhajuje s Leandrem Čechem jeho význam kmenový, vždy odmítal každou separatistickou snahu. Od mládí udržoval důvěrné styky se Slovenskem a v literárním dějepise poučné a svědomitě vyšetřoval duchovní proudy novodobého písemnictví, bedlivě přihlížel k podílu lidové literatury, k tradičnímu odkazu reformace i obsáhle zkoumal pojetí slavjanofilské i západoevropský realismus. Ctitel Shakespearův i Byronův a Keatsův, vylučoval ze svých

podnětných úvah románskou kulturu, aby tím soustavně upozorňoval na přínos Rusů, na jejich pěvce svobody i problematiky, Puškina i Lermontova a Gribojedova. Z různorodých prvků i podmínek se krystalisovala jedinečně harmonická osobnost, goethovsky slunečný člověk, který jako básník uveřejnil roku 1892 »Starou komedii«.

Je to zlomek větší práce, vlastně kapitola druhá »Dubnové náladky« a čtvrtá »Masopust«, k nim je přidán »Veliký sněm ptačí«. V pojetí i názoru je u poslední práce zřejmý vliv ruské literatury, z níž Táborský současně překládal. Navazuje-li satira na známé sněmy zvířat, zužuje se thema na společenskou, sociální přestavbu, na průhledný jinotaj, společný v citovém zápalu i písňové vroucnosti básníckým školy národní. Obě kapitoly nedokončeného románu mají hlubší i širší průkaznost. Jako v současném Mrštíkově románu »Santa Lucia«, i zde jsou v skvělém povahopisu a dobové charakteristice zachyceny rysy mladé inteligence, unavené velkoměstem a přece smířené. Český Oněgin, v mnohém rozvádějící pana Vyšínského, zachoval si dar nepodobitelného humoru i úsměvné melancholie.

Následujícího roku 1893 vyšly rovněž v Salonní bibliotéce Táborského »Melodie«. Tři cykly lyriky osobní i přírodní, dojemové i úvahové, krajinné i společenské. Soustředěné pohledy na rodnou Moravu, Valašsko s Radhoštěm i Hostýnem, průhledy do národní i krajové povahy při cestě Německem a za pobytu na Arkoně, dumy i písně, impresionistické postřehy i realistické charakteristiky. Humor i kritická glosa, pohoda smyslů i výzva k práci, veršované poznámky z četby i působivé obrazy domácího světa. Tvarem a melodii je nejpoutavější příklon k lidové písni, názorově realismus ruského pojetí. V období nového generačního roztřídování i kritických zápasů uchoval si Táborský osobitý pohled na život, rostl mimo hlavní umělecké tendence doby, ale vždy odpovídal včas a umělecky přesvědčivě, byť ne průbojně a mnohostranně, na současné otázky i hodnoty tradiční. Hlas jeho i ve verši byl mužný a laskavý, věcný a sporný, strážlivý i vroucí, neústupný i sbratřující. Není v něm citová výchova, ale mužná odhodlanost a odpovědnost, vychovatelská prozíravost a moudrost.

Mnohem působivěji než v devadesátých letech se objevily hodnoty Táborského lyriky v mezigeneračním zmatku na počátku století, kdy mladá generace popírala i hledala, překotně experimentovala i napodobovala. Žák Ruskinův a obdivovatel Vrchlického i Nerudův, umělecký nadšenec i badatel, který v referátech »Naší doby« i článcích »Volných směrů« nevyznával jediný sloh, ale učil chápat a milovat všestranně i jemně domácí i cizí, Worpsswedské i Whistlera a impresionisty, z českých tradicí Mánesovu i Alšovu, vydává r. 1906 s výzdobou A. Kašpara »Hrdinné touhy«. Pro vývoj je poučné, jak tkví v oblasti mladistvých prožitků, ale tyto přizpůsobuje mužným letům, jak vědomě a zdravě jde proti současné lyrice z konce století a zpívá o lyrice hrdosti a hrdinství. S Macharem se zříká citlivostí, a se Sovou, jehož Dobrodružství odvahy vychází téhož roku, se sdílí o radostný pohled na život. Odmítá vše křečovitě, nalomené a přeludné, na vzorech z domácích dějin epicky i reflexivně přehlíží životnost svého názoru; for-

inou volného verše, monologu i dopisu vzpomíná na vlastní pochybnosti, bolesti i rozčarování. Kniha je svou upřímností a otevřeností vlastně deníkem muže na počátku dvacátého věku, poctivá v rozvedení námětu i v řešení sebe podružnějších otázek. I zde jsou ovšem čísla bezstarostné písňové pohody a škádlivky, kmenového veselí a rázovitosti.

K nejmohutnějšímu epickému oblouku se vyklenula básnickova lyrika v husovském »Alleluja«, vydaném roku 1919 s působivě originální výzdobou Františka Kysely. Skladba, v níž se verš střídá s dramatickými scénami, byla psána za světové války a je z umělecky nejpracovanějších děl, jež byly inspirovány pultisíciletým výročím Husovy památky. Odchovanci světového i spolutvůrci českého realismu jako uměleckého i životního názoru, byla Tábořskému blízká Husova postava především národním významem a příkladným charakterem, obě tyto složky hledal v celé české literatuře a nejbedlivěji v období českého obrození. Hovořil-li vždy s láskou o Komenském i kulturních zásluhách Bratří, napsal již jako kmet více než osmdesátiletý objevitelskou studii o postavě moravského katolického kněžstva, Tomáši Fryčajovi, a neustával pobízeti k průzkumu katolického baroka. Neuznal konfesijních rozdílu, vítal každou stopu národní kultury a uvědomení, proto tak mohutně a obsáhle procítil a sledoval vnitřní vývoj Husův na dramatickém pozadí dějinných událostí. Pro Tábořského pojetí je nejvyšší charakteristické, jak se Hus a Poggio vzájemně doplňují, jak na sebe působí, doklad, že ideologa vždy přehodnotí básník, mravního i sociálního vychovatele umělec tvaru. S bohatým vycítěním postihl duchové ovzduší doby a pro jeho dramatické vidění, typologickou povahokresbu je podnětné srovnati tuto skladbu i dramatické zpracování Karla IV. s námětově shodnými hrami vrstevníků i generace mladší, od Jiráka až po St. Loma. Ukázalo by se tím, že Tábořský neměl ustálené dramatické teorie, ale vždy živě reagoval na soudobou problematiku, v stáří jasnozřivě a s mladistvým zápalem chápal průkopnickou hodnotu moderního umění a při své osmdesátce nejmladší čestný doktor své rodné země mohl s pýchou přehlížeti, jak jeho myšlenky vždy správně odhadly minulý směr i naznačily budoucí vývoj.

Přečtěte si básnický doprovod Tábořského k Vikovým obrazům Prahy a pochopíte, s jakou láskou Tábořský lnul k městu, v němž s obdivuhodnou plánovitostí vychovával generace ke kulturnímu chápání a uměleckému vnímání, zároveň však pochopíte i jeho mistrnou »Legendu staronovou« z roku 1927, jež v lyrickém kouzelnictví obrazu i slova zná útok i satiru, odsudek i smír, houslový tón i fugu varhan. Etická závažnost je doplněna vnitřní krajinou nadosobní touhy i snu, intermezza domněle rajska i pekelná jsou plná života a současnosti. V mnohém apokalyptická vidina světa končí úvahou o novém lidství, jež vzejde ze sporu Rozumu, Pravdy a Srdce. Vše je zachyceno skvělou češtinou, jadrným a zrnitým veršem, palčivě bolestným a varovným. Je málo skladeb v třicátých letech, jež tak výmluvně a opravdově, básnicky a lidsky promlouvaly k svědomí národa.

Jak vášnivě, zjitřeně i tvárně prožíval Tábořský problematiku

česství, doložil sbírkou z roku 1933 »Z baladických«. Jako F. X. Svoboda v kmetné lyrice vrací se podobně i bystrický rodák k věcem nejbližšího okolí a v nich hledá krásu, učí se chápat bolest i radost, ve smíru přírody i člověka nalézá nejvyšší moudrost. Idyla české národní krajiny i písně promlouvá k nám laskavě z drobných výjevů denního života, odkaz Erbenův i Sušilův ožívá melodickým odstínem národních zpěvůnek; sladká moudrost, jež prošla mnohým kulturním prostředím - literárně je tu ohlas španělské romance - je nejšťastnější v domové, jehož krásu zapisuje i v nářečním rytmu. Více než v jiných sbírkách proniká stylistická vybroušenost, ladění v přerozmanitou formu a vždy jasné a citově pohotové, převládá živel alegorický i pohádkový, nejobsírněji zastoupený zveršovanou pohádkou Erbenovou O třech zlatých vlasech Děda Vševěda.

Sbírkou »Z baladických« zahájil básník u K. Zinka výbor ze svých děl a téhož roku se k ní připojil cyklus próz »U kamarádkého stolu«, uvádějící do středu básnickovy vypravěčské metody. Nejprůzračnější je úvodní próza »Praobyčejná věc«. Tábořský vychází z intimní vzpomínky na besedování s druhy mladých let a na podrobném pozadí církevního roku rozvádí názory na společnost, národ, církev, současné poměry a j. Záměrně potlačuje barvitost lyrického vidění i skladebný mrštíkovský postup, k němuž se mnohdy přibližuje v námětu a oblibuje si vždy s větší a procítěnější účastí podrobné poznání každodenních věcí. Prózy jsou východiskem i pro autorův výchovný smysl. Z kritického ověření tradičních základů, z bohaté osobní zkušenosti i vybraného literárního vkusu dospívá k řešení otázek všelidských. Tím překračuje úzké hranice domovského staromilství a plátně se vpisuje do evropsky orientovaného realismu se svěbytnými znaky národní kultury. Bohatě větvený jazyk získává i slovy z hovorové mluvy a nářečí, které má však funkci dokreslující, ne vedoucí.

Jak byla Tábořského lyrika při smyslovém, obrazivém i melodickém okouzlení podmíněna myšlenkovou činností i vůlí, jak meditativní sklon doplňoval - ne jak tvrdila většina kritiky převažoval - citové zasvěcení, výrazně i překvapivě v bezohledné hořkosti i gnómičké úspornosti vyjádřila sbírka osmdesátiletého epigramatika »Můj breviář« z r. 1938, jíž se zakončuje básnické dílo Tábořského. Zhuštěnou dialogickou formou, až havlíčkovsky vypointovanou, bezprostředně i moudře, v umné naivitě i sršivé časovosti sleduje kollárovský ctitel lidství i odchovanec Bartošův vědecký pokrok, důvěrně i vtípně reaguje na dobové zmatky i povahovou změnu, v kmenovém rozmaru a s lidovou rozšafností přechází v optimismus. Dílo básníka je skončeno k útěše i posile nastupujících; již nikdy se nesetkáme s harmonickou osobností Františka Tábořského, ale vždy si budeme odpovědně připomínati jeho krásný příklad.

(Přednáška na tryzně za Fr. Tábořským na Vyšší dívčí škole v Praze 25. října 1940.)

Dr. Bohuš Vybíral, Olomouc:

Gallašova péče o mladé hranické adepty umění.

Nejvřelejší touha Gallašova státi se malířem, touha, jíž přinášel po celé mládí nejtěžší oběti, se sice nesplnila, ale živý zájem o výtvarné umění zůstal již navždy podstatnou složkou Gallašova života. Gallaš nejenom že nikdy neustal kreslit a malovat, nýbrž neopomenul také žádné příležitosti, aby se seznámil s cizí uměleckou tvorbou, sbíral i pilně data o moravských výtvarnicích a až do pozdního stáří školil ochotně a obětavě hranickou mládež v začátcích svého milovaného umění. Jeho malířská škola byla snad částečně ozvěnou dobové módy - která hověla současné snaze po umělecké výchově dětí ze zámožnějších vrstev tím, že se ve větších městech zřizovaly soukromé malířské školy - ale vznikla především z Gallašovy vnitřní potřeby sdílet se o své znalosti s druhými a působit tím zároveň na jejich mravní život. Proto také Gallaš doplňoval své odborné malířské výklady, které si pečlivě připravoval na každou hodinu a zapisoval do zvláštního sešitu, hojnými mravoučnými exkursemi, zpestřovanými a oživenými výmluvnými příklady z dějin i z vlastních svých životních zkušeností.

Logickým důsledkem této Gallašovy výchovné činnosti byl jeho zájem o mladé Hraničany, kteří odcházeli za dalším uměleckým vzděláním do Vídně (Wien). Vzpomínaje na svou vlastní těžkou cestu do hlavního města a na svá svízelná studentská léta, vyhověl vředy rád každému, kdo se před odchodem do světa obrátil na něho o radu a o pomoc. Vedle studentů lékařství - Gallaš měl na Josefově akademii dlouho vlivné přátele, jimž mohl své svěřence klidně doporučit - byli to hlavně adepty umění, jimž Gallaš ochotně pomáhal, jak dosvědčují různé zachované písemné památky, z nichž některé tuto uveřejňuji.

Nejstarší je prvopis latinského dopisu, kterým Gallaš doporučoval dne 16. dubna 1827 svého synovce Jana Sumbala,¹⁾ jenž se šel učít řezbářství, otcovské ochraně adresátově, a to především v ohledu náboženském a mravním. Adresátem byl vídeňský rektor roku 1814 obnoveného jezuitského řádu, o jehož působnosti se dostalo Gallašovi i z protivného tábora pochvalných zpráv. Svědčí o tom také rovněž zachovaný makulář onoho dopisu, který začíná slovy Ad P. T. Patrem Rectorem S. Jesu Viennam²⁾ a shoduje se v podstatě docela s odeslaným dopisem, oproti němuž má jenom obsírnější úvod o činnosti jezuitského řádu. V českém překladu zní onen přímluvný dopis takto:

¹⁾ Se jménem *Jana Sumbala* se setkáváme ve spojitosti s Gallašem po prvé v knize rorátních zpěvů, které zapsal od 28. 9. 1825 do 21. 9. 1827 podle starých sbírek hranický soukenník Peregrin Pešl. st. V úvodu, který k ní napsal Pešl, se praví, že jí vyzdobil obrázky »osmnáctiletý mládenec Jan Sumbal, učenec řemesla řezbářského a malířského«.

²⁾ T. j.: Páteru Rektoru T. Ježíšova ve Vídni.

Veledůstojný a slovatný pane!

Chvalná pověst o horlivosti obnoveného Tovaryšstva Ježíšova v získávání duší pro našeho Spasitele, která dospěla z Vídně až do mé samoty, a to prostřednictvím člověka zvrácené povahy a největšího nepřitele tohoto náboženského zřízení, vnikla mi takovou důvěrou k jeho otcům, že se nerozpakuji Tvé Veledůstojnosti srdečně doporučit mladíka, jenž Ti (přináší) tento lístek, abys ho ráčil upevnit ve zbožnosti a ochránit před svody svobodomyšlníků. Bojím se totiž, aby se tento můj synovec, ubírající se do Vídně na učení umění řezbářskému, neodnaučil zbožnosti a aby neztratil křesťanské náboženství - jedinou mou útěchu v šedém a vetším mém stáří. O ujměte se ho, zapřisahám Vás pro lásku Ježíšovu, ujměte se ho otcovsky, aby prospíval více ve zbožnosti a dobrých mravech nežli v onom umění, kterému se tam chce přiučiti, a aby se ke mně vrátil jako lepší křesťan nežli umělec. O prokažte mu, prokažte mně, ačkoli Vám zcela neznámému, milost, aby se mé srdce, které se o něho strachuje, mohlo upokojiti, že v této známosti našel otce a opatrovníka zbožnosti a nevinosti.

S kteroužto nejponížnější prosbou setrvává
Tvé Veledůstojnosti

věrně oddaný ctitel

V Hranicích na Moravě
dne 16. dubna 1827.

Josef Gallaš,
vrchní vojenský lékař v. v.

Druhý doklad je ze dne 1. června 1827. Je to makulář českého dopisu, jimž odpovídal Gallaš Janu Sumbalovi na první jeho zprávu z hlavního města. V tomto dopise, z něhož jinak opět promlouvá Gallašova starost o duševní blaho jeho příbuzného, se zajímá Gallaš také o synovcova mistra, o němž mu Sumbal dosud nenapsal nic bližšího. Tento dopis zní:

Na Jana Zumbala, vnuka³⁾ mého, do Vídně.

Dne 1. červně 1827.

Můj nejmilejší vnuku!

Tvé první psaní, kteréž jsem od Tebe obdržel, bylo mi velmi milé. Za jedno, že jsem z něho vyrozuměl, že jsi se šťastně do Vídně dostal, za druhé, že jsi mé psaní Velebnému panu P. Rektorovi Reformátorův⁴⁾ odevzdal, za třetí, že ses také k dobrému řezbářovi dostal, z čehož se také jak Tvůj otec a bratr, tak i Tvoji zdejší přátelé, jimž jsem Tvé pozdravení vyřídil, vzláště pak

³⁾ Jako zde užívá Gallaš i jindy často slova vnuk ve smyslu synovec.

⁴⁾ T. j. obnovených jezuitů.

Páter Fiala³⁾ a Páter Ignác,⁴⁾ těší. Než zapomněls nám jméno místra svého oznámiti, kteréhož sobě važ a cti jako Tvého vlastního otce. Vzláště pak v nejvyšší uctivosti měj Pátera Leopolda Michálka a pokládej sobě jeho známost za to největší štěstí, kteréhož znáti já bych sobě za to největší štěstí pokládal, jehož ale já nikdy snad neužiju, abych s některým duchovním téhož řádu rozprávěti a jeho naučení se těšiti mohl. On budíž Tvůj strážný anděl, k němuž se ve všech svých duchovních potřebách s pevnou důvěrou utíkej a na naučení, kteráž jsi ode mne obdržel, nezapomínej.

Bůh Tě rač zachovat v své milosti, abys do žádného bludu a mravních neřádů neklesl. Jehož ochraně Tebe vroucně poroučím s tou prosbou, aby ses za mne u Matky Boží Pomocné pomodlil, zůstáváje o Tě starostlivý strýc

J. G.

O dalších písemných stycích Gallašových s Janem Sumbalem zatím nevíme, že se však Gallaš o synovce nepřestal starati, dosvědčují další doklady, především makulář latinského dopisu ze dne 12. prosince téhož roku. Gallaš se jím obracel na vídeňského rektora řádů redemptoristů,⁷⁾ jemuž Sumbala rovněž doporučil, s prosbou o zprávu o synovcově zdraví a prosil ho o další ochranu. V českém překladu zní tento dopis takto:

P(áteru) rektorovi řádových kleriků Nejsvět. Vykupitele ve Vídni.

Dne 12. prosince 1827.

Veledůstojný a Veleučení Pane!

Můj synovec Jan Sumbal, kteréhož jsem Tobě, Veledůstojný (Pane), doporučil a jehož jsi tak předobře přijal a o nějž se až dosud otcovsky staráš, psal nedávno svému otci, že ležel 3 týdny v nemocnici Milosrdných bratří, s jakou však nemocí, o tom se nezmiňuje. Domnívám se, že se pozdravil, protože uvádí jako svého nového místra p. Jos. Rohe(?), řezbáře, bydlícího v Gumpendorfu čís. 1. Poněvadž však hned dodává, že jest v nebezpečí smrti a už takřka umírá a loučí se s bratrem a přáteli, působí to

otci i mně velkou starost a smutek, neboť jest mému srdci milý. Proto prosím Tvou Veledůstojnost snažně pro lásku našeho Spasitele, aby ses neobtěžoval zpravití mě o jeho stavu. Učiň, aby se jeho vzkaz vyřídil spolubratru... (a Sumbal viděl), že není tak ubohý ve své nemoci — ať je jakákoliv —, že by neměl utěšitele.

Tvé Veledůstojnosti nejponiženější

J. G.

Se Sumbalovým jménem jsem se setkal v Gallašových poznámkách ještě dvakrát. V dopisním makuláři z roku 1829 je zaznamenán Gallašův dopis »dne 13. prosince 1829 Janovi Zumbalovi do Vídně ve jménu otce jeho odeslaný« a tamtéž připojil Gallaš k svému českému dopisu, psanému dne 17. července 1830 do Lvova příteli Hynku Chambrezovi⁸⁾ tuto doušku: N. S.: Můj vnuk Jan navrátil se z Vídně s dobrým atestem od místra řezbářského. Než ale akademického nepřinesl, protože mistr málo mu času přál ten ústav navštěvovati.

Ještě lépe, podrobněji a ne tak jednostranně jako tyto doklady, ilustruje Gallašovu péči o jeho bývalé žáky písemné naučení, které dal jednomu z nich na cestu do Vídně a které se nám zachovalo v papírovém rukopise, uloženém v knihovně Vlasteneckého spolku musejního v Olomouci jako číslo A. I. 18. Je to třináct listů velikostí 21,2 × 17,5 cm, všitých do měkké modré obálky a ostránkovaných v novější době číslicemi 1—26. Text, napsaný zběžně švabachem, je místy těžce čitelný; na každé stránce je tužkou orámován, na několika stránkách je také psán na řádky, načrtnuté rovněž tužkou. První strana rukopisu obsahuje pouze jeho titul, druhá průvodní, osmiveršovou básničku, třetí až pětadvacátá Gallašovo naučení, konec pak dovětnou modlitbičku. Podávám jej tuto — stejně jako dopis Janu Sumbalovi — přepsaný dnešním pravopisem, ponechávaje však autorovy slovní a tvarové zvláštnosti; opravil jsem jenom několik zřejmých písařských omylů, doplnil (v závorkách) několik neúplných nebo vynechaných slov a upravil poněkud interpunkci.

Spasitedlné naučení,

kteréz starý mister svému do hlavního města k zdokonalení svého umu ubírajícímu se školníkovi (na) cestu udělil.

Čítávej to naučení,
Jozefku milý,
vzlášť v těžkého pokušení
přítomné chvíli.

Ono Tobě k vítězení
udělí síly
a přivede Tě k utěšení
šťastnému cíli.

Gallaš m. p.

⁸⁾ *Hynek Chambrez de Rives* (nar. 1752 v Holešově, zemř. po r. 1844 ve Lvově), Gallašův přítel z dob studentských. R. 1793 byl učitelem kreslení na hlavní škole v Těšíně, 1803 přišel do Krakova, kde vyučoval od r. 1807 stavitelství na tamní vysoké škole, od r. 1812 působil pak ve Lvově. S Gallašem udržoval styky až do jeho smrti.

³⁾ *P. Josef Fiala*, nar. 1797 ve Vsechovicích, žil tehdy v Hranicích jako pens. kooperátor. Přátelské styky s Gallašem udržoval i po svém odchodu do Olomouce (1828), Mostkovic (1831), Choryně (1838) a Hroznové Lhoty (1848), kde zemřel r. 1886 jako bývalý tamní farář. Měl i část Gallašovy literární pozůstalosti, již odevzdal jednak knihovně benediktinského kláštera v Rajhradě, jednak Františkovu museu v Brně.

⁴⁾ *T. j. P. Hynek Šumbera*, nar. 1798 v Hranicích, kde byl r. 1827 kooperátorem. Později (1850—1856) byl tam farářem a zemřel r. 1869 jako děkan a farář v Lipníku.

⁷⁾ Redemptoristé, mnišský řád založený r. 1732 v Neapolsku sv. Alfonsem z Liguori, přišel do Vídně r. 1820, zřídil si tam kolej při chrámu P. Marie Na nábreží, který odevzdal císař František I. už r. 1812 »Slovanům od pradávna ve Vídni usedlým«, a konal tam české bohoslužby.

Synu můj!

tak praví Šalomoun k posluchači svých moudrých přísloví: Přijmeš-li slova má a naučení má zachováš u sebe, nastavíš-li ucha svého opatrnosti, tak poznáš smysl zákona božího a vystříháš duši svou od všeliké poštilosti.⁹⁾

Má vysoká stáře, má veliká zkušenost, kterouž jsem v časi mých 77 let nabyt, má láska a srdečná náklonnost k Tobě dávají mi to právo, že i já Tebe synem svým nazývati mohu.

Že jsem Tě srdečně rád měl a miloval, o tom jsi se - jakž doufám - v časi těch paru let, v němž si se u mně známkovatí¹⁰⁾ učil, dosti patrně přesvědčil, a protož také pochybovatí nebudeš, že slova má, kteráž k Tobě v tomto spisečku mluvím, z pravé otcovské lásky a péče vyplývají. Já bych Ti rád cestu k pravému štěstí ukázal a mnohého velkého a trouchlivého neštěstí, jenž by (Tě) tam, kamž Tvůj oumysl směřuje, potkatí mohlo, vyprostil a ošetřil.

Ono město, kamž se v chvalitebném ohledu ubíratí míníš, jest sídlo všech umění a bloudů, nábožnosti a bezbožnosti, výborných šlechtných mravů a vši rozpustilosti a nešlechtnosti, kdež praví anděli v lidském těle a šerední ďábli častokrát hned vedle sebe přebývají, a poněvadž tito poslední častokrát způsobu anjelův na sebe berou, k velmi nebezpečnému duchovnímu pádu zavádí. Tam tedy nabudeš ovšem příležitosti nejen všemu dobrému a užitečnému, nýbrž i zlému a mravům velmi škodlivému se vynaučiti. I zapotřebí jest tedy, abys sobě tam bydlícího šlechtného a opatrného vůdce a přítele vyhledal, kteréhož nejdřív a nejjistěji u pátrův redemptoristův nalezněš. Z těch sobě jednoho vyvol za přítele a duchovního otce, zhola nic na to se neohlížeje, což o nich mudrlantská zbujnělost a bezbožnost praví. Pomní na to, že i (o) drahého Spasitele našeho - ačkoliv zrcadlo byl všech ctností a lidské dokonalosti - bezbožnost velmi přeukrutně se otírala. Žádný tedy div, že se za našich časů mudrlantská nevěra a rozstopačnost na těchto dokonalých duchovních tak velmi zlostně a bezbožně otírá. Dru(hu) toho lidé mají ten obyčej, že všechno, což k náboženství křesťanskému, vzláště pak katolickému náleží, v neváznosti mají a tupí a - věze sami v tom největším a nejnebezpečnějším bludu - za bloudy drží a hanebně tupí. Toho druhu lidí střež se tovaryšstva víc nežli jedu onoho hrozného hada, jenž rachotáním svého ocace a škaredým puchem všechny jemu se blížíci omračuje. Ty se boj Boha, měj jej vždy před očima: On jest v srdci Tvém a máš jej tedy všudy a vždycky za svědka všech Tvojích nejen jednání, nýbrž i těch nejtajnějších myšlení. Když by Tě nějaká hříšná příležitost k nešlechtnosti, vzláště pak tělesné lákala, řekni s Jozefem Egyptským v srdci svém: »Kterak bych před Bohem tak velikou nešlechtnost páchatí a před ním hřešití mohl?« Vol raději od bezbožných mudrlantů za toho největšího hloupáka držaný býti, nežli bys příkázání boží v nejmenším přestoupil. Přátelství bezbožných lidí nestojí (ne)jen za nic, ale mohlo by Tobě velmi býti škodlivé. Bůh, Tvůj anjel Strážce a Tvá nevinnost nechat

⁹⁾ Nepřesný citát z Knihy Prísloví, kap. 2, 1, 2 a 5.

¹⁰⁾ T. j. kreslití.

jsou Tvoji jediní přáte(lé), jejichžto věrnost nikdy zajisté Tebe nezmejlí a na nichž v zármutku nejlepší útěchu nalezněš. Mimo těch a Matky boží vol sobě ještě jednoho aneb pár svatých patronů, u příkladu sv. Jozefa, pěstouna Pána Ježíše, o němž sv. Terezie svědčí, že v žádné prosbě své od Boha nikdy oslyšena nebyla, kterouž mu prostředkem onoho pěstouna Páně přednesla. Pak sv. Jana Nepomuckého, mocného zástupce cti a dobrého jména, aby nás do hamby klesnouti nenechal. Ostatní potřebná duchovní naučení nabudeš v častějším slyšení slova božího u P. redemptoristův aneb v jiném Tobě příhodném kostele.

Bud' poníženy, pilný v svém povolání a mistra svého ve všem, což proti Bohu a počestnosti není, poslušný. Bližním, kdež můžeš, k službám a ku potěšení přispívej, tak sobě jejich srdca k vážnosti svojí nakloníš.

Než ale tovaryšení s ženským pohlaví(m) vystříhej se jak můžeš nanejvýš. Neb takové před časem spolu se seznanosti jsou mladým lidem, jenž se buďto na umění aneb na kumšty vynakládají, všudy, vzláště pak ale ve velkých městech velmi škodlivé. Mnohý mládenec velmi znamenité schopnosti byl by snad v umění velikého stupně dokonalostí zasáhl, kdyby se před časem - to jest než se tak v kumštu svém zdokonalil, že by nástoj lásky své byl v stavu slušně vyživiti - nebyl do žádného ženského tovaryšení a milování vpustil. Což ale když se stalo odpadla mu potřebná chuť a čas k učení a tak stal se bídným hudlařem a - jakž jsem to na mnohých viděl v chorobní - na strašné a velmi ohavné nemoci takměř ještě za živa všem přítomným k výstraže polu shnilý se světa sešel.

Vyhýbej tedy, jak pravím, každé příležitosti k nečestnému se seznaní s ženským pohlavím, než ale měj k němu pravou a svatou vážnost, abys nikterak jejich ani své nevinnosti neobrazil. Taková vážnost ženského pohlaví zachová Tebe od oné nešlechtnosti, v kterouž chlípni mládenci do tenat necudných, lstivých, ošemetných, oplzlých, nakažených nevěstek padají a pak od nich - jak onen marnotratný syn - cti a zdraví oloupení, pozdě, ach, velmi pozdě svého neštěstí želí a pykají.

Vystříhej se také pilně čtení všech románů, z nichž se málo tak čistých nalézá, že by mravům a náboženství neškodily. Eybergerove,¹¹⁾ Müllerove,¹²⁾ Silbertove¹³⁾ a těm podobné mravné knížky mohou Tobě k zábavě a k vyrazení sloužití, to ale jen v časi, kterýž by Tobě od rejsování a modelování nadbýval. Užívej času svého skrovně k vy-

¹¹⁾ Miněn asi *Karl Ritter Eyberg zu Eichberg und Wertheneg* (nar. v Tyrolích r. 1753, zemř. ve Vídni r. 1822), historický spisovatel.

¹²⁾ Kterého z četných Müllerů měl Gallaš na mysli, nelze dnes s určitostí říci. Vedle *Adama Heinricha Müllera rytíře z Nitterdorfu* (nar. 1779 v Berlíně, zemř. 1829 ve Vídni), publicisty a řečníka vídeňské školy romantické, přišel by v úvahu především *M. J. Peter Müller*, jehož *Schilderungen* (3 svazky) byly v beletristickém oddělení hranické farní studijní knihovny, založené Gallašem.

¹³⁾ *Johann Peter Silbert* (nar. 1777 v Kolmaru, zemř. 1844 ve Vídni), napsal mnoho spisů nábožensky výchovných, mimoto přeložil a upravil četné takovéto spisy cizí. Ve vzpomenuhé hranické knihovně byla jeho kniha *Legenden, fromme Sagen und Erzählungen* (2 díly).

rážkám, o to ale pilněji k zejskání umělské (aneb kunštýrské) dokonalosti, kteráž Ti k životnosti a vážnosti někdy sloužití může.

Čím ale více v této dokonalosti prospíváš, o to buď srdce Tvé ponížnější a k bližním svým laskavější. Nezhřeď žádným, jenžto by teli schopnosti a umělosti, co (se) Ty sobě míti zdáš, neměl. Pomni na to, že všechno, což máme a umíme, pouze darové jsou boží. Pýcha jest ohavnost před Bohem a uvodí člověka k pádu, kterýž zavdy, ach, velmi velice trouchlivý bývá. Pyšného člověka všichni lidé, nejvíce ale pyšní nenávidí. Žádnému také nechťj jeho schopnosti záviděti. Závist jest velmi ohavná pekelná nepravost a má též škaredé následky. Buď s těmi dary a schopnostmi, kteréž Ti Bůh uděliti ráčil, spokojen, a což krásného a dobrého umíš, snaž se s tím, pokud o to požádán budeš, zdělití. Proto zajisté žádné újmy na své živnosti míti nebudeš, nebo (ť) laskavý Bůh nahradí Ti to stonásobně na jiné cestě, kdež se toho ani nenadáš.

Střez se ale v umu svém hanebných a chlípných představování. Nahé osoby jen tak dalece známkuj a modeluj, jak dalece toho umění nevyhnutelně žádá. Jináč za žádnou cenu nic podobného do práce neber.

Nikdy také, když někdy sám mistrem budeš, mnoho a toli práce na sebe neber, ježto bys brzy dohotoviti a odbyti nemohl, a drž také v odbývání svých prací takový pořádek, že vždycky ty, jenž Tobě nejprve připadly, dříve dohotoviti (se vynasnažíš) a sice tak, abys z (e) své práce nejen zisk, nýbrž i čest měl.

Kunštýř není nižádný řemeslník, jenžto by jen po chlebě zhonil, on spolu pracuje pro čest, a když mu ta za podíl spolupřipadá, tak mu zajisté na práci a tak tedy ani na chlebě nechybí. Příliš mnoho přijaté práce bývá obyčejně jen lecizak odbyté aneb zůstává mistrovi nedokonaná na krku. Nikdá také takové práce, kteréž jsi se dobře a slušně nenaučil, na sebe neber a jak dalece Tě potřeba a nouze k tomu nutí, vždy raději při jednom kunštu pozůstaň. Nejsouť všichni Michal Angelové, že by ve více kunstech jako on dokonalí byli. Z toho ale, což k umu Tvému, jež před sebe bereš, náleží, nic nezanedbej - nechť jest to z dřeva, z gypsu, z kovu, neb kameně - v tom všem hled' slušné dokonalosti sobě zjednatí a nabýti, k čemuž od Boha milosti a schopnosti vroucně a ponížně žádej.

Zachováš-li se ve všem dle této mé rady, tak doufám, že, jestli dotavád, až se domů navrátíš, živ budu, že Tě nejen jako pravého umělce, alebrž také jako ctnostného a šlechtného muže s radostí obejmú.

Kdyby mě Bůh dřív, nežli se do svého otcovského města nazpět navrátíš k sobě na věčnost povolal, tak to od Tebe doufati mohu, že můj hrob zajisté vděčnými slzami zkropíš.

Bůh Tě rač v Tvém chvalitebném předsevzetí osvícovati a žehnati a dej Ti na cestu anjela Rafaela, kterýž Tě také na místě cíle Tvého ochraňuj a ve všem dobrém utvrzuj a pak konečně šťastně nazpět do náručí Tvých rodičů uved'.
Což Ti ze srdce kýží Tvůj starý a věrný

Josef Gallaš m. p.

Anjel Rafael sprovázej Tě na všech cestách Tvých a nedopouštěj, abys do tenat ducha mudrlantské slepoty vpadl. On Tebe mocně od všeho svodu ochraňuj a vyžádej Tobě od Boha Ducha srdce čisté a ducha Ježíše, jenž by Tě ve všem dobrém utvrzoval a všeho duchovního a mravního pádu zachoval, abys ve všem dobrém prospívati mohl. Amen!

Komu dal Gallaš toto naučení na pout za uměním, nepodařilo se mi zatím zjistiti. Stanislav Souček, který vzpomněl tohoto Gallašova spisku v své stati O výtvarnictví Františka a Josefa Heřmana Agapita Gallašů (Časopis Matice Moravské, ročník XXVII, 1903, str. 228 až 230), myslil, že to byl neznámý sochař Josef Honzum. Je to však omyl, vzniklý tím, že Souček chybně četl podpis, který je dvakrát napsán na obálce Naučení a zní správně Horzin (t. j. Hořín).

Dr. A. Turek, Brno:

Popis panství dřevohostického z roku 1623.

Panství dřevohostické změnilo od konce 16. stol. několikrát své majitele. Po Vaneckých z Jemničky přešlo toto zboží na známého příznivce Českých bratří Karla st. z Žerotína, který roku 1617 prodal statek Janu st. Skrbenskému z Hříště na Fulneku za 95000 zl.¹⁾ Avšak Skrbenský statek dlouho nepodržel; zúčastnil se totiž jakožto jeden z nejhorlivějších ze stavu rytířského odboje moravského proti Ferdinandovi II. po boku svých intimních přátel Ladislava Veleny z Žerotína a Václava Bítovského a musil na jaře r. 1621 (nejspíše během května) opustiti vlast.²⁾ Správu statků Skrbenského, které Skrbenský po různých stránkách zvelebil,³⁾ vedla nějaký čas jeho choť Alžběta Petřvalská, ale již během května 1621 bylo na císařském dvoře rozhodnuto o konfiskaci majetku Janova jako jednoho z hlavních rebelů.⁴⁾ Válečné události, které se odehrávaly právě v létě r. 1621 na severovýchodní Moravě,⁵⁾ zdržely tuto akci jenom na čas, podobně jako boje s Valachy. Již od léta r. 1622 se jednalo s vážnými zájemci o Skrbenského statky. Fulnecké panství přešlo tehdy na Václava Bruntálského, kdežto statek dřevohostický oceněný na 80000 zl. připadl po některém jednání Zdenkovi Vojtěchovi z Lobkovic. Ten dostal darem též statky Václava Bítovského Prusinovice a Bystřici p. Hostýnem místo svého již r. 1621 zemřelého bezdětného bratra a někdejšího moravského zemského hejtmana Ladislava, pána na Holešově. Lobkovic se pouze za-

¹⁾ Zemský archiv v Brně, Zem. desky olom. XXXIV, fol. 4; L. Hosák, Historický místopis země mor., str. 644.

²⁾ Viz můj článek Jan Skrbenský z Hříště na Fulneku a Dřevohosticích, Naše Valašsko, roč. VI., str. 74 a násl.

³⁾ Tamtéž, str. 23—26, 72—73; srov. i Záh. kronika XXII, str. 104—105.

⁴⁾ Říš. archiv opávký, zbytky někdejší fulnecké registratury, Fulnek I a 90, orig. český. Srov. k tomu Naše Valašsko VI, str. 76, pozn. 69!

⁵⁾ Moravská Vlastivěda, Fulnecko, str. 81 a násl.

vázal vyrovnati se s věřiteli Skrbenského a Bítovského, jejichž pohledávky se odhadovaly na 46000 zl. Z toho náleželo 30000 zl. Karlovi st. z Žerotína, jemuž Skrbenský zůstal r. 1617 dlužen třetinu kupní ceny.⁶⁾

Komise, provádějící odhad a popis panství dřevohostického, složená z Frídřicha z Vlašimě, Jana Matyášovského a Jiříka Pšefrkorna z Otopachu, zanechala nám velmi zajímavou relaci o stavu panství z 5. února r. 1623; relace se podle omluvy komisařů kardinálu Ditrichštejnovi zpozdila pro různá zaneprázdnění a proto, že okolí Dřevohostic nebylo bezpečné pro valašské vpády.⁷⁾

Podle tohoto popisu⁸⁾ se k panství počítalo městečko Dřevohostice a 16 vsí (Turovice, Nahošovice, Hradčany, Šišma, Oprostovice, Pavlovice, Malé Prosenice, Kladníky, Bezuchov, Zákovice, Mrlínek, Křtomil, Lipová, Lhota, Radkovy, Sovadina). Bývalo tam dříve 442 usedlých poddaných, ale nyní (1623) zůstalo jen 309. Poddaní odváděli stálého ročního platu:

při sv. Jiří 205 zl. 28 gr. ½ denáru, při sv. Václavu	248 zl. 18 gr. 5 d.
z městečka Dřevohostic o hromnicích za dělání sladu	8 zl.
řezníci dřevohostičtí o velikonocích za telata	6 zl.
Dřevohostičtí o sv. J. Křtiteli a o vánocích za hlásku	20 zl. 24 gr.
při sv. Martině vychází platu z rolí a luk	176 zl. 15 gr. 1 d.
o středopostí plat z rolí	33 zl. 16 gr. 3½ d.
z Turovic »lesného« o sv. Martině	4 zl. 9 gr.
z Oprostovic o vánocích z rolí	15 zl.
z vínného šenku o vánocích	63 zl. 9 gr.
z celého panství o velikonocích 132 plecí po 3 gr.	13 zl. 6 gr.
slepíc 1235 po 2 gr.	82 zl. 10 gr.
vajec 118 kop a 38 kusů, kopa po 6 gr. 3 d., číní	25 zl. 15 gr. 4½ d.
za odmrť 35 hladných hus o sv. Martině po 6 gr., číní	7 zl.
za odmrť husí krmných 62 po 12 gr., číní	24 zl. 24 gr.
z Oprostovic 11 mírek semenné pšenice po 15 gr.	5 zl. 15 gr.
Summa stálých platů z panství obnášela	941 zl. 1 gr. ½ d.

Do důchodů běžných započten především výnos pivovaru a chmelnice. Ročně mohlo se v něm navařiti 50 várek (1200 sudů po 1 zl.), čili výnos by byl 1200 zl., ale pivovarských potřeb tam nebylo, »nýbrž všecken spálen jest«. Dále sem počítány 4 panské dvory. Dřevohostický byl dobře vystavěný s chlévy, stodolami a ovčírnou. Ozimního obilí se mohlo skliditi za 592 zl. 15 gr. Mohlo se tu chovati 9 klisen, 30 dojných krav, 24 kusů jalového dobytka, 32 sviní a 500 ovec. Užitek z dobytka z prodeje másla, mléka, vlny, telat a p. odhadnut na 460 zl. 10 gr. - Pavlovský dvůr mohl vynésti obilí za 435 zl., mohlo se při něm chovati 8 klisen, 30 krav, 24 kusů jalového dobytka, 50 »svinského«, 60 ovec. Užitek obnášel 533 zl. 22 gr. 3½ d. - Užitek obilní ve dvoře šišemském

⁶⁾ Christian d'Elvert, Schriften XVI, 228, 243, XXII, 228, 243.

⁷⁾ Archiv pražského hradu, Akta českých panství (zkracuji dále APH, AČP) B III, fol. 12—13, orig. něm. V tom smyslu nutno opravití moji poznámku 76 v Našem Valašsku, roč. VI, str. 78.

⁸⁾ AHP, AČP, D IV/12, fol. 15—28, orig. čes.

byl stejný jako v pavlovském, z dobytka (4 klisen, 30 krav, 48 jalovic, 30 sviní) se páčil na 161 zl. 22 gr. 3½ d. - Výnos z obilí u dobře vybudovaného dvora lhotského byl jako v Pavlovicích, z 4 klisen, 30 krav, jalovic a sviní a z 400 ovcí se cenil na 398 zl. 12 gr. 3½ d. K užítku z dobytka započten i výnos luk, odkud panský dobytek spotřeboval krmivo sám.

Při zámku dřevohostickém byly štěpnice a jedna velká zahrada, na ovoci, kuchyňských potřebách a trávě se utržilo ročně 20 zl.

Z panského domu v Dřevohosticích platí šenkýř ročně 10 zl. Tolikéž se scházelo průměrně ročně z pálení páleného (kořalky) po 1 zl. z každého kotle. Z Hradčan a Šišmy dávali poddaní místo vezení sladu do mlýna 2 mety, 23 měřic ovsu, což vyneslo 20 zl. 22 gr. 3½ d. (1 měř. po 2½ gr.). Vrchností patřila v Dřevohosticích také cihelna.

Z panského mlýna v Dřevohosticích platil mlynář ročního nájmu 60 zl., mlynář pod Turovici byl povinen vykrmiti pánu 3 vepře nebo zaplatiti 7 zl. 15 gr., mlynář křtomilský, jenž měl i pilu, byl povinen řezati panství prkna, ale obdržel za to po 2 gr. od kusu. Přes to pokládalo se tu 10 zl. ročního užítku.

Při statku bylo mnoho lesů, které plně stačily pro veškerou vrchnostenskou potřebu, a odprodati se mohlo ročně ještě za 200 zl. dřeva. V lesích žilo hojně všelijaké zvíře; všichni poddaní kromě Dřevohostických byli povinni choditi na hony jako nadhaněcí a p.

K panství náleželo 24 rybníků, 8 na nasazování plodu, ostatní na vysazování. Průměrně se chovalo na 1300 kop kaprů. Výnos odhadla komise na 1106 zl. 20 gr. Poddaní, pokud měli koně, musili ryby dovážeti i odvážeti podle potřeby, podsedníci poltrubí podplotati (?), v rybnících lovití, prohlubně v zimě prosekávati, pomáhati ryby zatahovati a vysazovati.

»Item jsou čihadla - jak kdy rok - na ptáky, někdy více, někdy méně, z každého po 1 zl., kdož ptáky chce lapati, schází se z toho do roka 6 zl.

Item řeka Hostejnská při Dřevohosticích, v níž se ryb časem prostředně nachází. Ta se nešacuje, nýbrž k zvuči se přidává.«

Běžný plat vynášel 6102 zl. ročně. Odhad pro prodej učiněn tak, že byl vzat dvanáctiletý běžný výnos za základ odhadu, t. j. 73.232 kop.

Zámek dřevohostický, od kamene vystavený, však jest zhořelý, odhadnut za 1000 zl. Zanechaly se při něm všelijaké svršky a nábytky, »nejsouc toho namnoze«; peníze a věci uložené v důchodu měly však býti odvedeny císaři.

Suma sumarum platů stálých, běžných i odhad zámku učinila celkem 96.916 zl. 25 gr. 5 d. Poněvadž fakticky »při dvořích se žádného dobytka nenachází, srazilo se z této sumy 7594 zl. za dobytek (klisna čítána za 50 zl., kráva za 15 zl., jalovice a p. 10 zl., svině a ovce po 2 zl.). Zámek a pivovar musí se znova stavěti, pánev, kádě i jiné pivovarské potřeby sjednati. I poddaní jsou nanejvýš zhubení, pohořelí a popludrování, tak že se toho statku na ten čas málo užítí může, ano i platy a roboty na lidech ucházejí a poddaným se pomáhati musí. Opravy

v hospodářství a pomoc poddaným ocenili komisaři na 9222 zl. 25 gr. 5 d. Tak zaokrouhlili odhadní cenu statku na 80000 zl.«⁹⁾)

Tato čísla jsou velmi poučná, neboť názorně ukazují stav panství a zároveň vlivem války rostoucí drahotu v zemi, jak vysvítá na př. z ceny koní a hovězího dobytka.

Dr Miloš Záleský, Lipník n. B.:

Zajíc s přerostlými zuby.

(S původními obrázky).

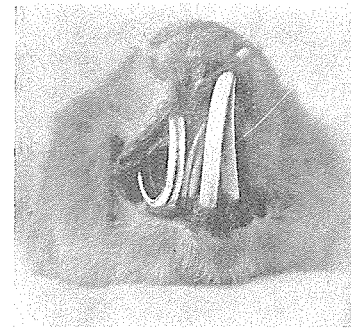
Ze Slavíče (okr. Hranice) obdržel jsem r. 1938 preparovanou hlavu zajíce, několik let před tím, nezjistil jsem, zda uloveného anebo zhybnulého. Na hlavě jsou nápadné přerostlé zuby. Hlava je preparována tak, že přední část lebky je odseknuta, vězí však v kůži, která je zachována až po uši. Celek je navléknut na dřevěném špalíčku, takže dobře se dá upotřebiti jako těžitko. Tento zajímavý případ zajímá nás však po stránce přírodopisné.

Hořejší pár hlodavých zubů dorostl délky 3.5 cm, takže až vrostl do kůže u čenichu. Oba zuby nepočínají v téže rovině, levý je trochu zadněji a dohání brzo zub pravý, takže oba rostou pak těsně za sebou. Hořejší pár hlodavých zubů vzrůstá ze stejné polohy, avšak velmi brzo se stáčí a zuby se rozestupují na obě strany a zarůstají do hořejšího

patra. Zajíc takový buď je nalezen někde zhybnulý anebo, je-li střelen, bývá velmi vyhublý.

Případ tento není zrovna řídký. Ovšem nevyskytuje se pravidelně, jak svědčí zajíci po honech přehlížení. Viděl jsem hlavu veverky s podobně přerostlými zuby. Záleží však na tom, aby všechny nalezené případy byly zobrazeny a zaznamenány, jelikož je zajímavé sledovati jak se od sebe liší.

Příčinou tohoto přerůstání zubů a vyklínění zubů z jejich původní polohy, může býti nejspíše následek tuhé zimy, kdy zajíci jsou nuceni ohlodávati ledacos tvrdého, špatně hlodatelného. Tehdy se může státi, že zajíci mohou si zuby navrtnouti na př. na různých drátěných obalech kolem stromů. Zuby pak nejsou spolu při hlodání v souladu a mohou růsti dále, aniž by jeden pár zubů hlodacích souhlasil s druhým. Pre-

Hlava zajíce s přerostlými zuby.

Archiv Z. k.

Orig. foto Dr. M. Záleský.

růstání zubů může býti i ovšem příznakem stáří. Zkrátka názory o věci mohou býti různé. Faktem však je, že případ se dostavuje vždy, když hlodací zuby nejsou při práci v souladu.

Zajíc napřed sice žere, později se stává přijímání potravy obtížné, až konečně, když zuby tlačí do horního patra, jest jakékoliv kousání velmi bolestné a ztížené. Zvíře ubývá na váze a slabne.

Důmyslné zařízení zubního ústrojí může tudíž býti ve své rovnováze porušeno a stává se tak škodlivým a záhubným. Vždy jakmile nastane nějaká porucha rovnováhy je zle. Vzpomínáme při této příležitosti nutných zákroků na přerůstajících zubech u hrocha pražské zoologické zahrady, jemuž musel s pravidelností dentista ořezávati přerůstající zuby. Ale na polích Pobečví u Slavíče nemají zajíci své zubaře. Oč řečneme je tedy lépe zvířatům v zajetí. Pravím to dle pravdy.

Jinou obdobou přerůstání zubů u ssavců jsou zjevy přerůstání zobáku u ptactva. Tu přerůstá horní část zobáku. Dostavuje se to zejména u ptactva, které nemá možnost si ubrušovati zobák. Případy ty bývají běžné u kanárků v domácnostech chovaných. Kdežto tu přerůstá zobák jen nenápadně, jsou z přírody známy případy celých zakřivenin zobáku a podobně.

⁹⁾ Pro zajímavost je možno srovnati stručně poměry na panství s dobou v l. 1646—1647, kdy se jednalo o zjištění výnosnosti statku za nového majitele Maximiliána hr. z Valdštejna. (Srov. k tomu u Hosáka, Hist. Místopis 644; APH, AČP D IV/12, fol. 35—39, 121.) Tehdy ovšem patřilo k panství vedle Dřevohostic jen pět vsí, totiž Turovice, Naňošovice, Hradčany, Pavlovice a Prusínky, ostatek odprodal již dříve Lobkovic Janovi z Rotálu. Podle popisu pořízeného městečkem Dřevohosticemi panství utrpělo nejen válkami, ale také tím rozdělením. Ač přibýly některé nové platy z městečka (svatokunhutský, za pastvu, ze zahrad a luk), důchodů značně ubylo, a u každého platu jsou poznamenány rešty, jež neměl ve zlé válečné době z pustých usedlostí kdo zaplatiti. Městečko též uvedlo, že za pánů Skrbenských (!) mělo samo volný vinný i pивní šenk a neplatilo za obrok; to ztratilo po nešťastné rebelii. V Turovicích klesly platy asi o 1/3, a z toho ještě polovina nebyla odvedena; podobně tomu bylo v ostatních dědinách. Jen v Pavlovicích bylo o něco lépe. Za to v Prusínkách ujala se některých polí a luk vrchnost a nikdo neví přesně rozdělení, poněvadž starí pamětníci na větším díle pomřeli a noví místně věděti nemohou, co se odkud platí, neboť pro chudobu a nemožnost svou mnoho polností ladem nechávají ležeti. Při zámku dřevohostickém jest pivovar pustý, zkažený, nepřikrytý, toliko zdi a komín stojí. Ke správě by bylo třeba velkého nákladu, a nikdy se nedocílí takový užitek jako býval, dokud panství bylo v celku. Také panský šenkhaus je zhořelý a pustý; víno šenkuje jeden soused v městečku za odměnu 1 zl. z bečky vína. Za bezmála 3/4 roku, co p. hrabě drží statek, vyšenkovalo se pouze 10 beček. Dvůr v Dřevohosticích je špatný, toliko zdi pobořené stojí, pavlovský je v dobrém stavu. »Za třetí dvůr se klade *Bratrský dům*, kterýž jest spálený a pustý stojí, a také nikdy za dvůr počítán nebyl, toliko Dům bratrský sluje a k ruce J. Hrab. Mtí. Pána na rolích, které k němu náležejí, nic se neseje, než toliko lidé někteří z těch rolí sejí a plat do důchodů dávají.« Výnos obilí dosti kolísal. Ovčím dřevohostický je spálený, pavlovský dobrý. Zahrady jsou v dosti špatném stavu. Z panského mlýna krmí mlynář 2 vepře a odvádí vrchnosti měřici prosné kaše. Mlýn pod Turovicemi je pustý, stejně jako cihelna.

Zná-li kdo z čtenářů jiný případ tohoto druhu u zajíce neb jiného hlodavce z našeho kraje, nechť neobtěžuje se v zájmu přírodovědec-kém na případ ten upozornití anebo zachovaný preparát věnovati k prozkoumání!

Rich. Konečný, Radvanice:

Povinnosti púhončích.

S převzetím púhončích gruntu byla spojena povinnost roznášení púhonů do domovů obžalovaných. Dělo se tak dle rozvrhu, vypracova-ného púhončím právem, které mělo za úkol vykonávati dozor nad řádným plněním služebních povinností všech púhončích sousedů. Tito přebírali púhony určené k dodání do určitých krajů podle tohoto roz-vrhu, zapsaného v registrech. Náhodou nalezený starý zápis z r. 1636, založený v grunt. knize, umožňuje nám poznati nejen způsob rozdělení roznášení púhonů, ale i postup při projednávání jeho.

Jako každé jiné důležité usnesení, tak ani toto nezapsal zapisovatel přímo do register (lidově rejster nebo lejster), nýbrž pořídil si koncept, v němž během jednání prováděl škrty a opravy, jak se to dělá dodnes, a teprve potom hotovou věc přepisoval do register, což potvrzuje po-známka, učiněná zapisovatelem na konci konceptu: »A to se má do re-gister zaopatřiti. Když se zapíše, ten škart se zmaří«. Obsah usnesení byl pak při nejbližší úplné hromadě přečten všem púhončím, aby se jim řídili. Koncept, vypracovaný na dvojlistě, zní následovně:

»Paměť poznamenání Pouhonů, kdo a do které strany roznáseti mají.

L. P. 1636 dne 12. Oktobris za rychtáře Pavla Lancfelda, starších Pavla Sluhy z Sobíšek, Jana Martínkova z Radvanic, Martina Harnova, Václava Staňkova z Nelešovic:

Učiněny paměť, kdo do které strany a kteří pouhony roznáseti mají počna od . . . :

Předně z dědiny Radvanic k Brodu na Hrubau stranu:

Václav Stejskal, Jan Martinků,
Jakubec Šrámků, Jan Bernard.

Z diediny Sobíšek též na Hrubau stranu k Brodu:

Předně Pavel Sluha,
Jakub Šípků,
Jan Chromeček,
Jan Zlámal.

Do Niemeckýho kraje:

Z diediny Hostkovic	vyjmenováno	6 púh.
z diediny Nelešovic	„	2 púh.
z diediny Kníniček	„	3 púh.
z diediny Dubčan	„	2 púh.

Do Malé strany k Brnu:

Ondra Doležel z Radvanic,
Nováček z Radvanic,
Václav Staňků z Nelešovic,
Vítek Šilhavec odtadž,
Pavel Lancfeld z Sobíšek,
Janaurek odtadž,
Jan Vašků odtadž,
Havel Pospíšil odtadž.

Je třeba děkovati osudu, že se nestalo po vůli zapisovatelově a nedošlo ke zničení konceptů. Registra se na naše časy nedochovala, a tak aspoň z něho můžeme vyčísti leccos, co bychom jinak s určitostí tvrditi nemohli. Předně je patrné, že púhončí právo i v dobách váleč-ných, kdy zdejší kraj byl zaplaven nepřátelskými vojsky, konalo svá občasná sezení a udržovalo dobrý řád a pořádek mezi púhončími. Dále z něho poznáváme, že i rychtáři, kteří přece se spravováním obce měli vždy dosti práce a zodpovědnosti, nebyli zbaveni povinností dodávání púhonu, ale mívali snad proti ostatním sousedům jen nějaké menší výhody ve vykonávání služby.

V dobách válečných bývalo vykonávání služby spojováno pro pú-hončí s velkým nebezpečím, zvláště v době třicetileté války. Púhonce musel opatrně objížděti kraje obsazené nepřátelským vojskem, protože střetnutí se s ním znamenalo proň při nejmenším ztrátu koně, na kterém jel. Není proto divu, že někteří púhončí rádi nabídli svou povin-nost za úplatu některému jinému. Jeden doklad tohoto tvrzení nachá-zíme v krátkém záznamu z roku 1620 v grunt. knize:

»Léta 1620 za fojta Václava Maršálova a spolu starších znamená se pro budoucí paměť, že Jan Kronyka (z Radvanic čís. 3) koupil od Tomáše Mrhala ze Sobíšek kobylu na způsob ten, aby za něho, když by koliv potřeba nastala, púhony odbyl, a k tomu Tomáš Mrhal přidal mu 1 měřici (nečitelné).«

Púhončí služba během XVII. stol. přestala, ale púhončí dále se-děli na svobodných gruntech a hájili se střídavým úspěchem svých svobod, užívaných od starodávna, do roku 1792, kdy jejich grunty za-psány do pozemkových knih a veškeré jejich výsady zrušeny.

P o z n á m k a : O púhončích bylo zde i jinde již vícekrát psáno. Posledně to byli J. Baďura (viz Z. K. IX., str. 33, 101), Frant. Krestýn (ČVŠM v Olom. XLIV, č. 1—2) a j.

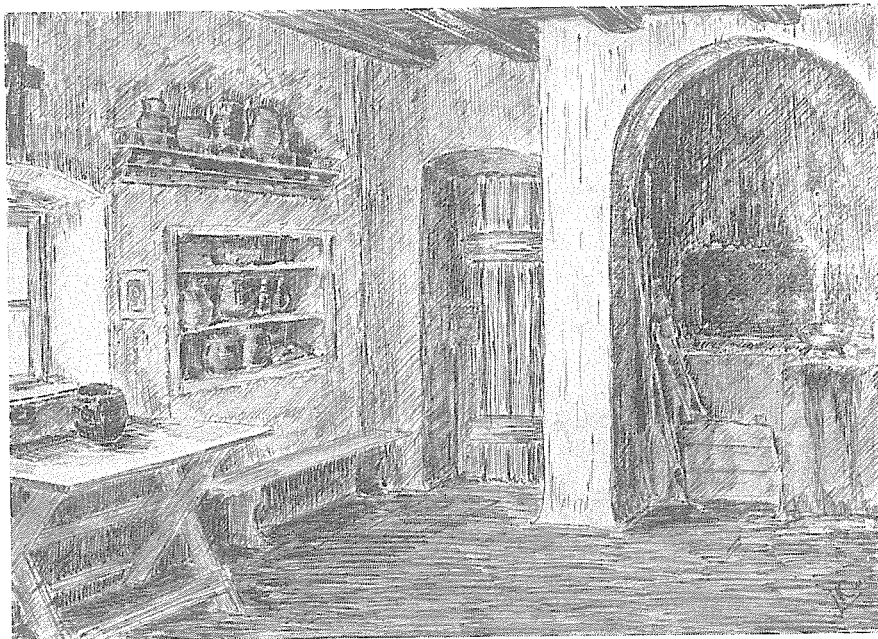
Jaroslav Kocián, Soběchleby:

Záhorská kuchyně před sto lety.

Na Záhoří se vařivalo dobře; obzvláště v dobách, kdy bylo všeho dostatek. Vařilo se dobře ve smyslu chutnosti a výživnosti - i správné vazby prvků kyselinotvorných a zásadotvorných. Neznali Záhořáci chemického složení potravin a jejich působení na organismus - a přece

ze soustavy pokrmů je patrna jejich vyrovnanost. O těchto záhorských jídlech chci zde podat stručný nástin.

Podívejme se především, jak to vypadalo v kuchyni. Bývala to zpravidla malá místnost, protože sloužila jen k přípravě pokrmů. Jedlo se vždy v *jizbě* a v době parných žní neb senosečí - na dvoře. Podlahy v kuchyni nebylo. Byla tu *zem* z upéchané hlíny; říkalo se tomu též *mazanica*. Topeništěm byla *pec*, od níž v kuchyni viděti jen *čelusta*; přecházela do *jizby*, kde tvořila kachlová kamna, jimiž se *jizba* vytápěla. Při peci na *věklenku* bylo ohniště; sloužilo k vaření neb ohřívání na *randléku*. Přímo nad topeništěm byl otevřený komín.

Archív Z. k.

Záhorská kuchyně.

Kreslil Jar. Kocián.

Blízko pece byla *polica* na nádobí a nad ní visela zpravidla *lištva* s hrnci a mísami. Mimoto bývala v kuchyni ještě jedna *lištva* k zavěšení *hábu* (šatů); kousek *lavy*, stůl, případně nějaký starší *legátek*. Konečně *masnica* na *stlókání* másla, *stópka* čili *tložka* na tlučení maku, *dřez* na mytí nádobí, nad ním visel *vařešník* a *užičník* na lžičky - a v *kótě* u pece stálo *pecový harampáci*.

Hospodyně musila vstávat velmi brzy - v létě o čtyřech, v zimě o pěti hodinách - aby byla snídaně včas hotova a voda ohřátá k *polkludu* dobytka. Zatopila v peci, do níž nastavěla vysokých hliněných hrnců s vodou neb brambory pro dobytek - a menších hrnků k přípravě snídaně.

Snídaně bývala při těžších pracích o dvou chodech. Zasmažená polévka s chlebem neb *drobkama*, též s brambory; jindy *drobky* v *mlí-*

ku, což jest jako dnešní kapánky připravená těstovina a zavařená do mléka. Tato mléčná polévka se připravovala též s kroupami. Po polévce následovalo zelí po kyselou s brambory nebo knedlíky. Při lehčí práci snídala se jen polévka a bývala buď luštěninová (s hrachem neb čočkou, fazole se na Záhoří málo pěstovaly), nebo *hustá*, připravená ze smetany, okyselená a zahuštěná moukou.

Do poledne se již nejedlo. Snad jen ojedinele při těžké, nepřetržité práci, jakou bylo ku př. mlácení. To začínalo již za šera a do snídaně, jež bývala mezi 7.—8. hodinou, se udělalo hezký kus práce. Ta dopolední svačina byla: chléb s mlékem neb chléb s ovocem, v zimě se sušeným.

Oběd začínal polévkou. Mimo uvedených vařila se často *zelná*; to byla *zelnica*, svařená se smetanou neb mlékem, kyskou a zahuštěná; *česneková* - se solí utlučený česnek se spařil vařenou vodou, pak omastek; *syrná* se připravovala z dobře uleženého sýra za přidání omastku, příp. se též zahustila. *Masová* polévka bývala z vepřového - po *zabíjačkách* - pokud se maso dalo uchovat. Pak zase nějaký čas *uzená*. Byl to vlastně odvar uzeneho masa (jako dnes), ale přidávala se též smetana a různé přísady.

Druhým jídlem bylo zelí nebo kaše, též omáčka. Těch bylo mnoho druhů, právě jako kaší. Omáčka bramborová; ovocné: *jabčenička* a *hruščenička* (*chamula*), *trnčená* (z povidel), hrachová, čočková - *čechůvka*. Kaše: *okrop* (kroupy, omastěné vepřovým sádlem neb lněným olejem), *hrach* a *krópy*, *nadívané okrop*, *kaša* (prosná), *netyja* (t. j. prosná kaše s povidly) a *tlučinka*. Tato se připravovala následovně: Uvařila se prosná kaše s vodou na hustotu omáčky. V hrnci se jí ponechalo do poloviny a zasypala se moukou až po okraj hrnce. Mouka se mírně utlačila a drždlem míchačky protlačily se asi čtyři otvory až ke kaši. Pak se dal hrnec k ohni. Až kaše vyvřela otvory na povrch, byla i mouka provařena a mohlo se *tlouci* (*tlóct*). Od toho *tlučinka*. *Tlučení* bylo vlastně důkladné promíchání kaše s moukou. Bramborová *tlučinka* je obměna uvedeně; místo kaše užije se brambor. Pohančková kaše byla velmi oblíbená, pokud se sladilo medem. Pochoutkou podzimu byla *maščenica*, připravovaná velmi jednoduše. Na větší mísu nakrájelo se chleba, který se pak zalil lněným olejem a s nějakým kořením zamíchal. Olej však musil býti čerstvý, neboť po týdně již hořkl.

Odpoledne se svačovalo taktéž jen při namáhavých pracích, a to jen v létě. A býval zbytek druhého jídla od oběda, také chléb s kyskou neb tvarohem.

Večeře bývala podobná. Oblíbeným jídlem byla zasmažená mrkev, a nebylo-li jí, postačila *kvačka* (tuřín). *Trnčenica* je za studena připravená z povidel a mléka; jí se s brambory.

Velmi přísně byly dodržovány posty; a v těch dobách jich bylo mnoho! Zato však taková *svajba* nebo *pót*, to už stálo nějakého jídla! Právě tak o hlavních svátcích. Známé jsou *záhorský koláče* (*hrubý*), které se leckde dodnes pekou při sezonních pracích a o hodech. Ovšem již ne tak okázale. Jsou nejčastěji makové a povidlové, málo tvarohové. Dříve zapékali do nich jádra lískových i vlašských ořechů, nebo tyto utloukli a smíchali s medem k pomazání koláčů.

Dr Jar. Kantor, Soběchleby:

Z minulosti soběchlebského kostela.

Majestátně vztyčen rozhlíží se soběchlebský chrám po svém mílém Záhoří. Protože stojí na nejvyšším místě vesnice a též pro svou mohutnost je viditelný z velké dálky.

Téměř dvě století vévodí již svému kraji. Sám přežil mnoho rušných dob a se svými předchůdci sahá až do doby vpádu Tatarů. Tehdy tu stával dle pověsti dřevěný kostelík, ohrazený srubem. Zděný chrám, o němž je zmínka z r. 1394, měl jen jeden oltář a byl postaven pravděpodobně za Jana z Kravař začátkem XIV. století. Koncem toho století se připomíná farář Martin.

Nynější rozsáhlý kostel se třemi oltáři byl postaven r. 1767 nákladem Karla Maxe z Dietrichštejna, potomka knížete Zikmunda, jezuítů lipenské panství i s Helštýnem odkázaná ve své závěti r. 1634 jeho bratr, kníže kardinál František z Dietrichštejna. Tento obdržel panství z rukou císaře, jako dřívější majetek mladého Jiříka z Vrbna, jezuítů císař statky r. 1622 odňal.

Nad hlavním vchodem do kostela je čtyřřádkový nápis, jehož každé dvě řádky udávají rok postavení kostela. (Druhé dva řádky mají letopočet chybný - 1766!):

AVLa saCrata Deo	} 1700 VLCDCJVMVJ 67 = 1767.
ChrJsto assVMptoeqVe ParentJ	
DJtrJCHstein CarolJ	} 1750 DJCCJVMVJVVJ 16 = 1766.
stat sVMptJbVs Jsta PatronJ	

Nápis nad vchodem do kostela v Soběchleběch.

Archiv Z. k.

Kreslil Jar. Kocián.

což znamená ve volném překladu: »Svatyně zasvěcená Bohu Kristu a nanebevzaté Rodičce, postavena nákladem Karla Dietrichštejna, patrona.«

Fara stávala zde původně malá. Roku 1710 za faráře Jana Kořistky byla fara přepadena a vyloupena od valašských zbojníků. Nynější jednopatrovou budovu dal postavit patron kostela, Karel z Dietrichštejna r. 1776. A v roce 1832 vyhořela i s kostelem. Tehdy vyhořela takřka celá dědina.

Hřbitov byl okolo kostela odedávna. Pochovávalo se na něm až do r. 1883, kdy byl zřízen nový hřbitov na rozcestí silnic k Dolním Nětčicím a k Simří.

Prvním nám známým správcem kostela a farnosti byl zmíněný farář Martin. Snad jeho přímým nástupcem je farář Matush na začátku XV. století. Okolo r. 1553 dostal se sem za správce bratrský kazatel Martin, který po několika málo letech byl přeložen do Pavlovic. Roku 1586 byl zde evangelický farář Filip a r. 1591 Jan Capito, jenž se pak dostal do Hranic.

Soběchlebský chrám.

Archiv Z. k.

Kreslil P. Frant. Píkrýl.

Dr Miloš Záleský, Lipník n. B.:

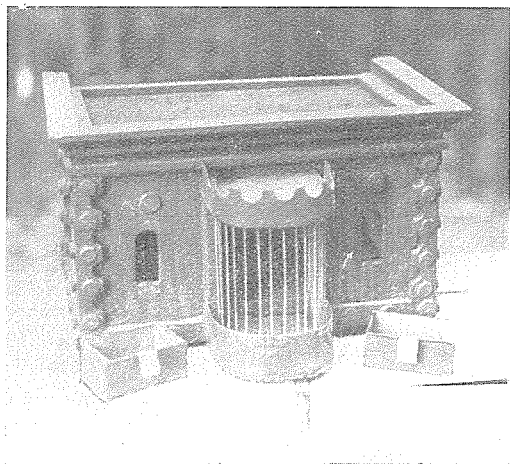
Křepelčí domek.

(S původním obrázkem.)

Ptáčnictví, to není číhaření: lov ptáků k snědku byl kdysi zábalou velmi mnohých občanů městských. Asi tak před sto lety patřila ptačí klec, dosti často uměle vyhotovená, k výbavě skoro každého bytu. Tehdy mnozí milovníci ptactva měli klece všelijakých ozdobných a upravených spousty. Byly klece podoby domků se střechou na ven, jiné zase se podobaly nějakému čínskému altánu, nebo měly dokonce několik pater nad sebou. Tvar klecí se řídil také podle ptačího druhu, který je měl obývat. Dřevěné, spíše podoby kvádrů s dřevěnou krostou, drátěné, byly klece na kuželozobce, stejně, avšak s plátnem nahoře byly určeny pro hmyzožravce, nízké, podlouhlé byly klece skřívání s plátnem nahoře. V zahradách bývaly umístěny na kůlech nebo zděných podstavcích klece tvaru stojícího válce, střechou kryté. U vrstev méně zámožných prosté, ze dřeva. V zahradách stavitelsky řešených byly klece celé z kovu, všelijak zdobené. Věžovité

klece na papoušky jsou všeobecně známy. Tento klecový inventář tehdejšího milovníka zvířat doplňovala klec na vevery s otáčivým bubnem.

Mezi tyto klece, lišící se dle určení, patřil také náš křepelčí domek. Ptačí klece starých dob jsou také musejními kousky, památkami, z nichž mnohou již nevidíme. Počal jsem před časem klece sbírat. *Od lipenského milovníka ptactva p. Růžičky získal jsem před časem křepelčí domek, jaký dnes již nevidět, který ale byl rozšířen hojně počátkem minulého století mezi četnými tehdy milovníky ptactva. Kvetlo tehdy ptáctví velmi intenzivně a ptactva bylo dost (vrabce, kosy, pěnkavy nemám na mysli), ale to nebylo ještě v kraji rozšířeno elektrické vedení, které zahubí denně mnoho ptactva, nad nímž nikdo nekvílí.*

Křepelčí domek. Korýtko zavěšují se dovnitř klece, háčky do okének.
Archiv Z. k. Orig. foto Dr M. Záleský.

Křepelčí domek je skříňka (š = 25, d = 44, v = 25 cm) nahoře krytá plátnem. Na přední straně se nachází arkýřek, opatřený dráty. Strop tohoto arkýřku je vypolštářován, aby se křepelka nezranila. Tento arkýřek je zároveň jedinou volnou světlou prostorou celé klece. Byl to jistě příjemný pohled pro chovatele, když se mu křepelka v něm objevovala. Po obou stranách jsou dvě okénka. Dvířka této klece jsou vzadu, kde také se klíčka zavěšuje. Obě dvě korýtká se zavěšují plechovými háčky zevnitř do okének.

Uvidí-li tento domek až moc přecitlivělý člověk, namítne, že je to vězení. Avšak nezapomeňme, že důmyslně vyhovuje mnohému požadavku ze života křepelky. Nevzbuzuje ani příliš podivu, že ptáčníci, kteří přece byli nejen lapači, ale i znalci života ptactva, na všechno přišli a uměli napodobit i všechny okolnosti ze života křepelky na této kleci. Tak v první řadě plátno místo desky má zabránit, aby křepelka se nezranila na hlavě. Zařízení klece postupuje však ještě dál.

Klec má jen okénka a vpředu arkýřek s mřížkami, jinak je na všech stranách plná. Nejde tam sice světlo, ale křepelka se také nejraději ukrývá v porostech. Klec tato skýtá křepelce potřebný klid a hoví její přirozenosti, zvláště jde-li o ptáka zbaveného svobody. K slunění má dosti prostoru v arkýřku. Tak si věc představoval ptáčník, aby vyhověl tomu, co pozoroval ze života křepelky. My bychom ovšem k tomu podotkli, že na dosti bystrého běžce, kterým křepelka je, tento útulek ovšem je malý, a že bychom jej sestrojovali větší, jak výškou, tak plochou. Dále bychom nechali více bočních stěn volných, s mřížovím a jiné zase plné.

Dnes již podobné křepelčí domky nenajdeme. Možná že ještě někde je nějaký pohozený na půdě mezi starým haraburdím a očekává svůj konec, leda by se nad ním smíloval někdo, koho to zajímá.

Křepelky dnes v mnohých našich krajích jsou zjevem řídkým. Proč, to těžko říci. V jiných krajích pak je jich slyšení hojně.

***

O této památce na krásné staré časy lidové zábavy ptáčnické, která - jak se dnes všeobecně uznává - ptactvo nevyhubila, sdělil mi pan C. Růžička, že křepelčin domek dostal od hrncíře a kamnáře, zemř. Valentína Kokeše v Lipníku n. B. († 1930), který jej podědil po svém dědečkovi. Zadní stěna domku byla p. Růžičkou opravena. Abychom podle věku zúčastněných mohli odhadnouti stáří této památky, navštívil jsem pí. Cagašovou, choť správce zámeckých školek, a zjistili jsme, že klec je stará nějakých 120 let. Byl při tom i p. vrchní tajemník Kurz. Stejně stáří této skříňce přisuzuje i p. C. Růžička, jak mi pravil již dříve, když mi ji odevzdával. K této kleci patřilo i vábítko a síť k lapání křepelky. Památka tato patřila by do místního musea, pakli Lipník svého musea mítí nebude, dostane se spolu s jinými do příslušných oddělení museí jiných.

Antonín Fröhlich:

Neznámý urbář panství helfenštejnského ze 16. století.

(Dokončení.)

Platové všelijací běžní, kterýchž někdy přibývá a zase ubývá, na panství helfenštejnském tuto se poznamenávají :

Plat z rolí a z luk pustých na tom panstvíe:

V e s p u s t á S m o l n o, z těch hejní slavkovští vybírají: it. Kolínek 1½ gr. — it. Matěj 3 gr. — it. Šalatko 4 gr. — it. Krbec 7 gr. — it. Jíra 2½ gr. — it. Voříšek půl kopy 6 gr. — it. Pulec 10 gr. — it. Jan hejný 6 gr. — it. Ščepán 6 gr. — it. Mach z dvou 7 gr. — it. Pouček 9 gr. — it. Tomek Študla z dvou 12 gr. — it. Jakub hejný 8 gr. Týž on 20 gr. — it. Březný 2 gr. — it. Petr Mokřý 6 gr. — it. Voříšek 4 gr. — it.

Prokop 12 gr. — it. Jíra fojtov 10 gr. — it. Gronos 6 gr. — it. Řehoř s Marlinem 13 gr. — it. Ouředník 7 gr. — it. Bahno 10 gr. — it. Matěj Palovský 6 gr. — it. Jíra hejný 2½ gr. — it. Tomáš Peček 4 gr. — it. Štefek 18 gr. — it. Ondra 17½ gr. — it. Snietak 6 gr. — it. Jakub hejný 9½ gr. — it. Petr Mokřý 5 gr. — it. Tomáš Prcků 7 gr. — it. Kunát 7 gr. — it. fojt středuleský 11 gr. — it. Laderhult 9 gr. — it. Macek Rypplů 20 gr. — it. Pavel Valouch 7 gr. — it. Vrána z dvou louk 9 gr.

Suma z Smolna 5½ kopy 10½ gr.

Pouště střítežské: it. Vašička 14 gr. — it. Pavel Valouch 6 gr. — it. Jíra hejný z tří kusů 11 gr. — it. Dvorský 8 gr. — it. Spalovský 5 gr. — it. Řehoř 6 gr. — it. Tomáš Martichuo 7 gr. Týž on z druhého 8 gr. — it. Prokop 12 gr. — it. Jakub 9 gr. Týž z Chocholatky 4 gr. — it. Ladrhult z dvou luk 5 gr. — it. Ondra 1½ gr. — it. Jíra Sutků 8 gr. — it. Matěj 5 gr. — it. Šalatkuo 4 gr. — it. Vrána 6 gr. — it. Vlk 2 gr. — it. Petr Mokřý 3½ gr. Týž co příklučil 3 gr. — it. Ščudla 14 gr. — it. Toupek 14 gr. — it. Tomáš Prcků 13 gr. — it. Petr uhliř 1 gr. — it. Hořín 5½ gr. — (Řehoř z vnově přijatého kluče 8 gr.,

Suma z pouští střítežských 2½ kopy 25½ gr.

Pouště na Popelově: it. Voříšek z dvou 9 gr. Týž on z kusu 2 gr. — it. Kolínek 2½ gr. — it. Ščepán 2 gr. — it. Sudek 1½ gr. — it. Prokop 5 gr. — it. Jakub hejný 5 gr. — it. Vrána co vnově přijal 2 gr. 2½ den. — it. Řehoř co vyklučil 3 gr.

Suma z Popelova půl kopy 2 gr. 2½ den.

It. Jan fuojtuov z Koutu na Polomí 3 gr. — it. obec slavkovská z Mokré louky 5 gr.

Suma 8 gr.

Pouště na Kojišově: it. Jíra hejný 6 gr. — it. fojt z tří louk 14 gr. — it. Valenta Němec 10 gr. — it. Jan Poláků 5 gr.

Suma z Kojišova půl kopy 5 gr.

Plat co vnově přijali nad Loučkú: it. Havír z Lipníka 10 gr. — it. Gronos 7 gr. — it. Duchek z Loučky 5 gr. — it. Šalátko 5 gr. — it. Březný 7 gr. — it. Krbec 12 gr. — it. Matouš hrncířů 6 gr.

Suma toho, co vnově přijato nad Loučkú, půl kopy 22 gr.

Pouště příkazské: it. Jest tu kus roli kněžské pustý. Kdož na ní seje, má dávatí platu pánu jeho milostí při sv. Jiří 2 gr. a když pusta leží, tehdy z ní nic nedává. Tu pán jeho milostí můž odjíti, kdy ráci.

Pouště u Rakového: it. Jest tu kus roli kněžské. Kdož by jí osíval, povinen jest pánu jeho milostí platu dávatí jednu vrok o sv. Václavě 4 gr. Když pak úhorem leží, tehdy z ní platu nic nepřichází.

Plat od medařův ze včel:

Plat za veveřice od týchž medařů:

Plat od řezníků ze vsí:

Ves Osek: Kdož by koli maso tu chtěl prodávati, ten každý má z stoku platu pánu jeho milostí dávatí o sv. Václavě jednu vrok 12 gr. aneb se o plat s jeho milostí pánem umluviti.

Ves Vítovice: Kdož by koli tu chtěl maso prodávati aneb dobytek na krám bítí, ten se má s jeho milostí pánem o plat umluviti

a fojt o každém má pod trestáním oznámiti, kterýžto plat vychází o sv. [Václavě] (Jiří) jednu vrok.

Ves Oujezd Vysoký: Tim způsobem jako v Vítovicích.

Ves Soběchleby: Kdož by koli chtěl maso prodávati, ten každý s jeho milostí pánem má se umluviti a ten plat jednu vrok o sv. V. vychází. A fojt o takovém o každém jeho milostí pánu oznámiti má.

Plat od pekařův z města Lipníka: Kolik by koli v městě Lipníku pekařův bílý chlieb péci chtěli, ten každý platu pánu jeho milostí dávatí má o sv. Jiří 7½ gr., o sv. Václavě 7½ gr.

Plat od ševcův odtudž: Kolik by koli ševcův z Lipníka bylo, ten každý má platu pánu jeho milostí dávatí o sv. Jiří 3½ gr. 1 den., o sv. Václavě 3½ gr. 1 den.

Plat z krčem ze vsí:

Ves Vosek: Kdož by tu pivo šenkovati chtěl, ten každý platu pánu jeho milostí dávatí má o sv. Jiří (2 gr.) [18 gr.] a o sv. Václavě (2 gr.) [18 gr.]

Ves Loučka nad Lipníkem: Kdož by kolik tu pivo šinkovati chtěl, ten každý pánu jeho milostí platu dávatí má o sv. Jiří 2 gr.,

Ves Tupec: Kdož by koli s povolením jeho milostí pána z jiného panství šinkovati chtěl, ten každý z sudu dávatí má 3 den, a ten plat vychází o sv. Jiří a o sv. Václavě.

Plat z valchy lipenské: Dávají od každého postavu z valem po (10) [12] den.

Plat ptačni od čižebníkuov: Kdož by koli chtěl jakýmž koli způsobem na ptáky v horách panských čihatí, ten se má s jeho milostí pánem neb s polesným a s hajnými o plat umluviti z humenec neb z jiných čihadl.

1569: Z Dolního Újezda 23 gr. — Z Slavkova 13 gr. 2 den. — Z Soběchleb (půl fl.) 25 gr. — Z Paryšovic a Rakového 12 gr. — Z Lúčky 16 gr. — Od bohuslavského 2 gr. 4 den. — Od hlínského 23 gr. — Od Dolních něčického 18 gr. — Od tejského půl fl. 1 gr.

[Suma 4 fl. 28 gr. 6 den.]

Pověsti našeho kraje.

Půlnoční strašidlo.

Nebožtík strýc Malant měli roli zrovna za Kocianovou zahradou. Měli tam nasetou mišaninu. Měsíček svítil jak rybí oko. Strýc nemohli spat, tož vstali s lůžka, oblékli se a vyšli na dvůr.

Starý psík, jak je ucítil, hned se k nim hnál a začal je lízat. »No, no, Broku, tož lehni, ty mrcho, dyť tě vezmu s sebou!« Strýc vzali kosisko a krbík, pískli na psa a šli. Sečení jim šlo pěkně od ruky, už měli půl role dole, když najednou Brok přiběhl až k nim a začal se jim třít o nohu. »Hodný Brok, hodný,« uznali strýc, chtěli psíka po-

hladit a pak se zase pustit do sečení. Ale psík se pořád třel, tuze divně na strýce hleděl a potom začal hrozitánsky výt. Strýc se pokřížovali a chtěli séct dál, ale psík pořád dorážel a nedal se odehnat. Najednou spustil strašný štěkot, obrátil se a upaloval domů.

Strýc Malant byli srdnatý člověk, tak jenom zavrtěli hlavou a rozmáchlí se kosiskem. Ale v půlce jim zůstala ruka trčet a zamrazilo je: cestou k nim kráčela obluda v bílých šatech. Strýc zahodili kosu a mazali také dom. Ohlédna se, uviděli obludu v patách a takový víchor se strhl, až se stromy v Kociánově zahradě lámaly. Bez dechu doběhli strýc domů a od té doby nevytáhli v noci paty ze stavení.

(Ze Soběchleb.)

Za živa v nebi.

V Bezuchově žila jednou tuze nábožná vdova, která měla jedinou dceru Anežku. Tu svou dcerku vedla hodně zkrátka, k muzice ji pustit nechtěla, a ve volném čase ji nutila jen k Nebekliči. Tož děvčica vzdychala, raději by se byla viděla při muzice v kole, ale stará nepovolila. Naslibovala Anežce, že bude-li hodná a nepůjde-li nikdy k muzice, ale zato bude-li pilně čítat v Nebekliči, že se dostane za živa do nebe. Tak měla dcerka aspoň tu útěchu. Léta šla a Anežka rostla do krásy. Při muzice ji však nikdo ještě neviděl.

Až jednou: stará nebyla doma a tak se Anežka vypravila na tancování. Při tanci šla z ruky do ruky a tuze se jí to líbilo. Ale věděla, že se máma brzy vrátí a tak musela zase odejít. Tři chlapci, kterým padla hlouběji do očí, ji doprovázeli a po celou cestu snažili se z ní vymámit slib dostaveníčka. »Tož ráda bych vám přislíbila, ale matka by mi dala. Šak zaklepte někdy na okno.« A rozloučili se.

Zase šly dny, jeden jako druhý. Anežka vzpomínala a chlapci též. Jednou se odhodlali zaklepat na okýnko. Po tmě nepoznali, že je otevřela stará. Ta je pozvala na druhý den, aby přišli každý zvlášť, že pozná, co každý pro ni dovede udělat. A příště otevře okénko jenom jednomu.

Chlapci na druhý den přišli. Tomu, který přišel první, nabízela stará, aby šel do márnice a tam si lehl na máry do nastrážené rakve. Sotva ho vypravila, přišel druhý. »Na hřbitově v márnici leží veliký hříšník,« šeptala stará okénkem. »Tuze by ses mně zavděčil, kdybys vzal na sebe tento mnišský hábit a promodlil u něho noc. Mám strach o spásu jeho duše. A kdyby chtěl snad vstát, tož ho nenech. Tady máš hromničku a jdi. Pánbůh s tebou!« Jenom ten odešel, už tu byl třetí. Toho navlékla do černých šatů, dala mu larvu s rohy a do ruky řetěz. A též ho vyslala do márnice.

První ležel zatím v rakvi a potichu si pozpěvoval, aby zahnal strach. Když uslyšel kročeje, chtěl utéct, ale přemohl se a zůstal ležet dál. Tu vstoupil ten druhý, rozžal hromničku a začal se modlit. Najednou zpozoroval, že mrtvý mrká. Sklopil rychle sám oči a modlil se dál. Za chvíli pohlédl znovu na domnělou mrtvolu. Mrkala zas.

V tom venku něco zařinčelo a mrtvý se úzkostlivě vztyčil. Tož vzal jeho strážce sukovic a praštil ho přes hlavu. Sám už byl ale také

notně postrašený. Najednou se dveře rozletěly a dovnitř vkročil čert. Mrtvý vyskočil a zařval, jak by ho na nože bral, druhý se ohnal holí, překotil svíčku a ta zhasla. V tmě se dali všichni tři do rvačky a tuze se pobili. Byli by se rvali až do svítání, ale na hřbitovní zídce mňoukal kocour, a to je polekalo i zchladilo. Vyšli ven a za svítu měsíce se poznali. V domnění, že jim to provedla Anežka, slíbili jí pomstu, která ji bude do smrti mrzet.

Za čas zjistili, že stará není doma. Věděli už, že stará Anežce slíbuj, že se dostane zaživa do nebe. Tak obalili prádelní koš do libštáka, vzali si dlouhé bílé košile, a zaklepali na okýnko. »Kdo je tam?« ptala se Anežka. »Dva andělé a jeden archanděl. Přišli jsme pro tebe a máme tě odnést do nebe.« Tož se děvčica nastrojila do parádních šatů a andělé ji naložili do koše. Uprostřed návsi byla luža, ve které bylo více bahna než vody. Když k ní přišli, povídá archanděl: »Víš ty, Anežko, že kdo chce přijít do nebe, musí si odtrpět napřed očistec?« A než mohla dcerka něco říci, rozhoupali andělé koš a mrsk s ní do luže. Bylo tam blato, ale seděla v něm pěkně zticha, aby se dostala do nebe. Už bylo ráno a lidé chodili do kostela, ale ona seděla pořád. Stará přišla domů, Anežka nikde. Tož ji začala hledat po celé dědině. A našla ji v luži. »Co tam děláš, děvčico nešťastná?« — »Su v očistci a dostanu se do nebe.« Stará ji z toho očistce vytáhla a doma jí přečtla pořádně levity, ale povídání o nebi na Anežku už nepůsobilo. Za čtvrt roku si vzala »archanděla« a ustrojila si s ním nebe na zemi.

(Z Bezuchova.)

Smrt.

Jednou pásli kluci v Soběchlebích koně. Byl podzim, mlhavo. Tak chlapci se tísnilí kolem ohně, kde se pekly brambory, každý zachumlaný do svého pytle a pikali. Najednou se všichni koně splašili a přiběhli za chlapci. Ti vzhlédlí a polekali se strašně. Na sto kroků od nich vystupovala ze země žena, zahalená v bílou roušku. Rouška se rozevřela a chlapci uviděli kostlivce. Chtěli utíkat pryč, ale byli jak přimrazení. Přízrak se rozhlédl po kraji a zamířil k Soběchlebům. Tam došla smrt k hospodě, vystoupila na zápraží a podívala se okénkem do jizby, kde ležela těžce nemocná hospodská. Chvíli se tam dívala, pak pokývla hlavou a zmizela. Chlapci se sebrali a šli domů. Strachy by se v nich krve nedořezal.

Na druhý den, sotva se rozednilo, zazněl umíráček. Hostinská byla v Pánu. Chlapci ten úlek všichni odstonalí horkou nemocí.

(Ze Soběchleb.)

Tři sta let v nebi.

Strýc Rozvora z Všeovic byl na posvícení u svého bratra v Dřevohosticích. Už dlouho se s bratrem neviděli, tož jaký div, že už všichni hostí byli pryč a Rozvora ještě seděl za stolem, hulil z fajky, usrkoval páleného a plkotil. Bylo už hodně s půlnoci a oči se mu svítily jak starému kocourovi, když se konečně rozloučil s bratrem a su-

nul se dom. Nohy ho tuze neposlouchaly, tak se pomaličky loudal co noha nohu míne.

Už byl skoro ve Všechovicích, když na kraji lesa zmerčil šibenici a na ní oběsence. Jak byl v ráži, nic se nepolekal. Napadlo ho, že ten chudák nic neužije, vzpomněl si, jak se poměl na hodech u bratra a povídá: »Poslouchej, za týden je u nás posvícení, tož musíš ke mně přijít!« Ale hned se mu vypařila breberka z hlavy a byl pírkem k poražení, když se s šibenice ozvalo: »Přijdu!«

Bylo už pozdě k ránu, když se strýc dokutálel domů. Ani oka nezamhouřil. Šel na mši svatou a hned po ní na faru, aby se poradil. »Ja,« povídá mu na to velebníček, když strýc vše vypověděl. »To jste neměl dělat. Ale už se stalo. Musíte oběšeného se ctí přijat a dobře uhostit. Opovažte se však vzítí zato od něho třeba i zlamanou opelku!«

Nevesele šel Rozvora domů a vysvětlil věc své ženě. A celý čas do posvícení byl nesvůj, ani do hospody nevkroutil a tuze se strchoval, jak to dopadne.

Dny plynuly jako voda a už tu bylo posvícení. Celý týden selka vystrojovala, polovinu drůbeže pobila, koláčů i kotrfektu napekla, všelijakých krmí připravila, až se stoly prohýbaly. To vše, aby byl s obavou čekáný host spokojen. Sedlák opatřil pár věder piva, několik mázů vína a sladkou rosolku. Nikdy neutratil tolik za nákup pití na hody, ale nevěděl už, čím by se svému hostu zavděčil.

Od časného jitra přijížděly vozy a bryčky s příbuznými i s přátelstvem. Vítal je všechny hospodář, hned je vedl do jízby, aby zasedli a besedoval s nimi. Už bylo skoro poledne, i velebníček přišel, a všechna místa, kromě prvního čestného, byla obsazena. Už se těšil strýc, že návštěva nepřijde. Ale přece ještě čekal. V tom rázem dvánácté přišel cizí, neznámý muž. V Rozvorovi hrklo: poznal v něm oběsence. Než přece ho poctivě uvítal a usadil na předním místě.

Tož plynul den a po příjemném shledání se začli hosté rozjíždět. Už bylo pozdě, poslední host se rozloučil, leč neznámý ještě seděl a zamýšleně upíjel rosolky. Když byl v jízbě sám s hospodářem, povídá:

»Dobřes mě uhostil, příteli! Odměním se ti. Žádej po mně co chceš, vše ti vyplním.«

Tisíc přání prolítlo Rozvorovi mozkiem. Pamětliv však napomenutí, pravil:

»Hody jsem vystrojil k počtě tobě i ostatním svým přátelům; nuž, nevezmu od tebe ničeho.«

»Bez odměny tě přece nenechám. Zvu tě tedy na své posvícení. Sejdeme se za tři dny na místě, kdes mě ty pozval!« Tak pravil oběšený a zmizel.

Znovu se poradil Rozvora na faře. Za tři dny v noci chvěl se zimou i strachem v lese u šibenice. S všechovického kostela odbíla jede-

náctá, tu se objevil oběsenec, mlčky ho vzal za ruku a vedl za sebou. Šli beze slova s kopce do kopce, přes hory a doly. Došli k vysoké zdi. Šli ještě chvilku podél ní a došli k veliké bráně. Ta se tiše otevřela, vešli a hostitel řekl:

»Dovedl jsem tě na své posvícení. Věz, že jsi v ráji spravedlivých. Bav se nyní a užívej. Za chvilku pro tebe přijdu.«

Nevyslovitelná blaženost padla na Rozvoru. Zapomněl na všechny své bolesti i starosti, nevěděl, jak běží čas, aniž měl pocitu země, po níž by kráčel. Jen rozkoš nepopsatelná ho objala a bylo mu, jako v sladkém snu.

Vskutku za chvilku proň hostitel přišel a ten ho prosil, aby tam směl zůstat ještě okamžik. Opustil ho tedy oběšený opět, s připomínkou, že brzy přijde. Ale i potom ho uprosil, že ještě chvilku mu povolil.

Potom už se však dali na cestu. Pod šibenici se rozloučili a strýc Rozvora, nějak zmalátnělý a slaboučký, capal domů sám. Pohlédne na své ruce a vidí, jak jsou scvrklé. Skloní se nad studánkou a žasne nad stříbrem svých vlasů. — Došel do Všechovic. A ani ve své dědině se nevyznal, ani svůj grunt nenašel. Dal se zavést na faru. Jiný velebný. Nikdo v celé dědině Rozvoru neznal. Měli ho za pomateného. I jal se vyprávět své příhody. Tu prohlédli staré zápisy a optali se ho: »To jste ten Rozvora, co před třemi sty lety odešel s oběsencem na hody?«

»Rozvora su,« — povídá — »ale před třemi sty lety? Pomodlete se se mnou Otčenáš!« Tož se pomodlili a jak vyřklí amen, rozpadl se v hromádku popela. (Ze Všechovic.)

Strašidlo.

Když byli staříček Fukař ještě mladí, pásávali s ostatními pohůnky z celé dědiny koně. Tož koně spoutali, aby se nedivočili, rozžehli oheň, nakradli zemáků a natrhali trnek. Pak smlsli voňavé pečeňáky a pochutnali si na lízačce z trnek a potom se rozprávělo až do večera. Jednou se jim stala divná věc. Jeden z nich zpozoroval, že u mlýna hoří. Hned tam všichni běželi. Když už byli blízko, oheň zahučel a vyletěl do povětří. Vypadalo to jak natažený pouz, ze kterého létaly jiskry až na zem. A to už všichni chlapci letěli ke koňům. Jenomže poděšení koně nečekali a uháněli k dědině. A to strašidlo letělo za nimi. Když chlapci dobíhali k dědině, sedělo strašidlo na komíně a svítilo tak, že se zdálo, jako by celá dědina byla v plameni. Vypadalo jak malý zemákový košík s koňskou hlavou. Pohůnci se dali do křiku, lidé vybíhali ze stavení a nařikali. Naštěstí jedna stará roba věděla, co dělat. Rychle donesla halouzku svěcených kočiček a dřevo, svěcené na Bílou sobotu. Strčila to do kamen, až pod komín a zapálila to. Sotva kouř svěcených kočiček obludu obešel, zařvala a odletěla. Všichni se za ní dívali, až se ztratila za dřevohostickým lesem.

(Z Radkova.)

Drobné zprávy.

Ordinace kněží pod obojí z Pobečví v letech 1614—18. Ordinace nových kněží podobojí v konsistoři pražské byla konána v letech 1614—18 dvakrát do roka, a to o sv. Jirí a o sv. Havlu. Byli k ní posíláni také kandidáti kněžství z Moravy. Dne 26. října r. 1615 byl v Praze ordinován na kněze Václav Simonides Drzevohostienus (z Dřevohostic na Záhoří), dne 3. května r. 1617 Daniel Kapsander Carnovienensis (z Krnova), určený pro duchovní správu v Prostějově, téhož dne Jan Mathaeides Hranicenus (z Hranic), dne 16. května roku 1618 Vavřinec Srámek Tovaczovinus (z Tovačova). Jan Hranický dostal se po vysvěcení do města Kamenice nad Lipou u Bechyně v jižních Čechách, kde byl tehdy církevním správcem kněz Václav Čičmanius, Vavřinec Srámek Tovačovský přišel do Cáslavě ku knězi Jiřímu Nymburskému. F. Z.

Piaristé z Lipníka do Litomyšle. Dne 30. května r. 1641 byl položen základní kámen piaristické koleje v Litomyšli. Stavba trvala do r. 1680. R. 1685 byl zasazen do budovy koleje pískovcový portál s mohutnými dveřmi. V kartuších těchto dveří zachoval se původní latinský nápis s chronogramem 1685. Uvádí se v něm také herula (slečna). Byla to hraběnka Frebonie Helena Eusebia, rozená z Pernšteina, paní na Litomyšli a Solnici, poslední po přeslici ze slavného rodu Pernštejnův. Jediny její bratr Vratislav, poslední po meči z Pernšteina, padl jako císařský plukovník r. 1631 v bitvě se Švédy, Frebonie zemřela 5. února r. 1646 a byla pochována v Praze na Malé straně v chrámu bosáků karmelitánů, kterým odkázala panství solnické. Litomyšl dostala se rodině Trautmannsdorffů. Frebonie založila roku 1641 kolej Piaristů v Litomyšli a mnichy do ní přivedla z Lipníka, který kdysi patřil slavnému rodu Pernštejnů. F. Z.

Vidlák Tomáš, zahradník, původem z Hustopeč nad Bečvou, byl imatrikulován 29. prosince r. 1757 na Akademii umění ve Vídni. Dostal se do Vídně na Akademii na doporučení hraběte Jana Nepomuka Podstatského z Prusinovic, tehdejšího držitele hustopečského panství. Na Akademii studoval Tomáš Vidlák architekturu. Profesorem stavitelství byl tehdy na Akademii Jan Adam Loscher, zemřelý 5. března r. 1762. F. Z.

Jakub Kadrman z Kelče psal se po Kelči na Hranicku. Byl prvním královským rychtářem v Hradci Králové. Stal se jím r. 1547, zemřel r. 1553. Držel Piletice, Rusek a Skaličku. Po jeho smrti koupila tyto vsi s příslušenstvím hradecká obec. Měl ve znaku štít modré barvy, v něm od spodku do polovice dřevěnou mříž, za ní bílého lva celého, stojícího na zadních nohou, vzhůru vyskakujícího, s otevřenými ústy, s vyplazeným jazykem a s ocasem vzhůru nad mříží. Nad štítem byl stříbrný helm s příkryvadly modré a žluté barvy, nad nimi a nad helmem zlatá královská koruna, ze které vynikaly dva buvolí rohy. Potomkem tohoto Jakuba byl Jan Kadrman z Kelče, který dokonal svůj život v Hradci dne 25. listopadu r. 1593 a ve čtvrtek v den sv. Panny Kateřiny byl pochován v kryptě katedrálního kostela sv. Ducha v Hradci Králové. Tam se dosud zachoval jeho náhrobní kámen z pískovce s českým nápisem a s rodovým erbem (lev za mříží). Jakub Kadrman dostal v Praze dne 23. prosince r. 1541 povolení, aby mohl užívat erbu Jana Keleckého z Kelče. F. Z.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.

Tiskem knihtiskárny Jar. Strojil v Přerově.

Nakladatelství Pokrok, Praha II, Havlíčkova 22: V knihovně Pokroku vyšla v těchto dnech nová kniha, sv. 166. J. B. Capek: *Z kulturních dějin českých XVII. a XVIII. století*. Je to kritická studie o problémech českého slovesného baroku, který je tu spravedlivě hodnocen ve třech pozoruhodných státech, z nichž zejména stať o Jiráskově »Temnu« přináší nové poznatky a nové hodnocení. Cena knihy je 6 K. Objednejte si ihned!

Vonka J. R.: *Běžec s pochodní*. Myšlenky o J. A. Komenském. Vyšlo nakladem Pokroku v Praze. Stran 63. Cena 6 K. Vonka patří jistě k našim nejlepším znalcům života i myšlenek Komenského. Na počátku dotýká se života Komenského, jak jej zachytil v 8 sochařských skupinách profesor Jaroslav Horřejc z uměleckoprůmyslové školy v Praze. V dalších kapitolách dotýká se myšlenek Komenského, vzpomíná cest Komenského po Evropě. V druhé polovině autor zajímavě sleduje grafický odkaz Komenského a na konec klade několik zajímavých otázek a odpovědí. Doporučujeme tuto publikaci každému, protože každý může z ní načerpat mnoho krásného a poučného.

V knihovně Pokroku vyšlo dále letos: Beneš Krobín z Weitmile: *Panování císaře Karla IV.* Cena K 5.—, Jan Týml: *Hlas domova*, II. vydání, cena K 6.—; F. M. Bartoš: *Obrázky z našich dějin*. Cena K 6.—; *Z moudrosti našich prarodů*. Vybral a k vydání připravil Láďa Rákos. Cena K 6.—; Dr. V. H. Matůla: *Hmota a její proměny*. Cena K 6.—. Doporučujeme tyto knihy do soukromých i veřejných knihoven. -

Nové poštovní sazby a předpisy platné od 1. října vydalo známé nakladatelství J. Svátek v Praze XVI., Bendova 7, v přehledné tabulce, kterou lze též umístiti na zdi. Kdo má co dělati s poštou, nechť si opatří tuto prakticky upravenou pomůcku, u které odborně a stručně jsou zpracována a vysvětlena obšírná ustanovení i prováděcí nařízení Věstníku ministerstva dopravy. Vhodné udány jsou přípustné váhy a rozměry, odděleny sazby platné do Říše a do ciziny, informace o předplácení novin a časopisů, o různých způsobech zasilání peněz do Říše, do ciziny, levného použití dobírek na místo dřívějších výběrek, o styku s cizinou, atd. Cena K 3.80. Doporučujeme.

Nakladatelství Slinx, Bohumil Janda, Praha XVI, Přemyslova 16. - *Zdeněk Němeček: Vějíř z poledníku*. Již v druhém

vydání vychází tato sbírka svěžích próz autora, který byl v roce 1935 poctěn tak zv. státní cenou a loňského roku získal druhou cenu v národní soutěži o nejlepší román světový. Světa znalý kulturní světooběžník, který jako konsulařní úředník pobyl na různých místech Evropy a Ameriky a má bohaté zkušenosti pozorovatelské, s vzácným uměním zkratky líčí v této knize své zážitky, bystře, jasně, s lehkou ironií i s účastným pohledem: Gibraltar i Kreml, Marseille i Vatikán, domovina pod Tatrami americká velkoměsta, všude zde Němeček globose děje těchto míst a jejich mnohotvárný život.

Zdeněk Němeček: Ostrov smaragdového rájence. - Kniha je soubor kratších cestopisných próz a současně jakási lyrická reportáž o spisovatelově cestě z Nového Yorku na Malé Antily, »ostrovy vášní přírody i vášní lidských«. - Bývalý legační rada, byl za své diplomatické služby zavát na různá místa starého i nového kontinentu a tato různá prostředí učinil středem svých lyrických malých próz i své románové tvorby, za kterou byl již dvakráte poctěn u nás cenou. V tomto »západoindickém deníku« proniká autor život exotických národů, seznamuje s lidskou tváří nerozmanitějších kmenů a civilizací, odhaluje záměry mocenské koloniální politiky a líčí humorné osudy pestré směsi lodních cestujících. Kniha tvoří pěkný doprovod osm původních autorových fotografií.

Tiskové a nakladatelské družstvo zaps. spol. s r. o. Cín v Praze II., Dittrichova 13. - Jako první svazek nové románové knižnice »Zvonice světa« vydán román Bernharda Kellermanna »Modrá stuha«, jehož jméno má mezi českými čtenáři dobrý zvuk již po desítky let. Jako další svazky této knihovny vyjdou: Falladův humoristický román *Občanek milionářem* a slavné dílo C. B. Davise, *Můj velký americký národ*. Upozorňujeme na knižnici *Zvonice světa*, která opravdu bude přinášet vynikající díla světových romanopisců. - Kellermannova »Modrá stuha« si zaslouží pozornosti milovníka dobré četby. V ní otřásající mohutný obraz zániku lodí předstihuje i obrazy Kellermannova slavného Tunelu. Cena 54.—K, vázaný 69.—K. Doporučujeme.

Náhladem Zem. ústředí osvětových sborů v Brně, Kopalova ul.: Večerní lidové školy. Autoři: Antonín Humpolík, Stanislav Vrána, Dr. Josef Neoral, Redigoval Petr Konečný. Je to příručka pro správce a učitele večerních lidových škol.

SPOLEČENSKÉ CHOVÁNÍ

při tanci, při hovoru, při návštěvě, při jídle, ve škole, ve vlaku, v divadle, v kavárně, na ulici atd. — *Napsal a vydal J. Libiger*, státně zkoušený učitel tance a chování, *Přerov*, Hlavní ulice číslo 14, 64 stran. Cena 5 K, poštou 6 K. — Tých taneční mistr J. Libiger vydal učebnici pro začátečníky:

MODERNÍ TANCE.

Fox, tango, waltz, slowfox. 116 stran, 171 kreseb. Cena 10 K, poštou 11 K.

Obsahuje podstatu, organizaci, správu a metodiku, osnovu kursů. Vydáno v Brně 1939.

Novinka, která právě vyšla: Petr Konečný: *Lidová výchova a kulturní práce v obci na půdě místní osvětové komise*. Studijní příručka pro lidovýchovné pracovníky. Cíl, program, metoda, právní předpisy, organizace, správa, technika - zkrátka všechna základní vodítka, jež by umožnila řádnou činnost v místní osvětové komisi všem osvětovým pracovníkům a činovníkům místních osvětových komisí. Pro ně je příručka nepostrádatelnou! Brno 1940. Cena K 10.—

Do každé rodiny patří LIPA. XXV. jubilejní ročník přináší dobrou pohodu.

Pro udané: Návrhy a rady pro šití, přešívání, ruční práce, recepty pro úspěšné vaření. Román.

Vydavatelstvo »Záhorské kroniky« má na skladě tyto vázané ročníky: XII., XIII., XIV., XV., XVI., XVII., XVIII., XIX., XX., XXI. a XXII., po 14 K. — A. Fröhlich, M. Fröhlichová a B. Indra: *Hranice a lázně Teplice nad Bečvou*. Průvodce. Cena K 4.50 poštou. — Ant. Fröhlich: *150 let národní školy v Dolním Újezdě*. Cena K 4.50. — Florian Zapletal: *Z minulosti Hostýna a Bystřice*. Cena 6 K. — Bohuš Vybíral: *Příspěvky k poznání života a práce J. H. A. Gallaše*. I. Cena 5.— K.

Pro svobodné: Román, rozhledy po divadle, filmu, literatuře, sportu, společnosti.

Pro děti: Radost dětem, obrázky, pohádky, veršíky, hádanky a odměny.

Pro mladou generaci: Příspěvky od studentů a mladých.

Pro muže: Nový humoristický román od Pakosty, známého spisovatele z Nár. Politiky.

Právní a lékařské porady zdarma.

Pro všechny: Knižní premie a levné úrazové pojištění Lípy.

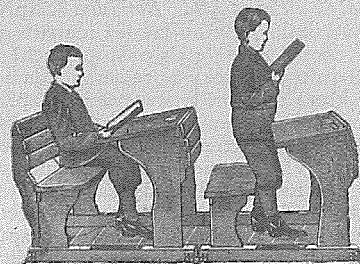
Vychází každý druhý čtvrtek za K 1.10. Strihová příloha při sudém čísle za 2 K. Napište si ještě dnes.

Administrace Lípy, Praha XVI, Bendova 7.

Školní nábytek

všech konstrukcí: dřevěné, železné i z ocelových trubek autogenicky svařovaných, vyrábí

První odborný závod školního nábytku

František Talla a spol.,

Cukrovarská 3, tel. č. 182.

Vlastní vynálezy. Prospekty zdarma.

Přerov